

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ६३२९ F-126

Title शतश्लोकी-चन्द्रमाला

Author गोपदेवः

Extent ६३ पत्र Age सं. १८-१२

Subject आयुर्वेद

No

पत्र

६३२९-

५११

(५१५७)

२

२

प्रेमहान्ज्वरमरुचिमुदाकर्तविधामवात्ता २ हन्ति
 नामशायनिकः विजयोनामचूर्णः चूर्णप्रकाररापो
 ठान्कैरोधैः कृतइति एभिः श्री प्रभृतिभिः श्रीविल्लस्त
 स्यफलं प्रसिध्यत्वात् उक्तं हि अनिर्दिष्टाप्रसिद्धिः
 लंग्राह्यत्वगादिधितिनञ्चवालंगुरावत्वेन उक्ताह
 एवमुक्तं दुर्जरं धित्वं दोषरांश्च निगारुतं दीपनं कफ १
 वानघ्नं बालंग्राह्यं भयं नृजदिति एवं सर्वत्र उक्तावयो १
 निरोग्यः दीप्यजमोदा उग्रावचा अग्निचित्रक हिं
 गुरामठ द्विविधमग्निलिप्पद्वयं मिशिशान्त्रपुष्पा
 वकीपाठा चव्याचविद्धा तिक्ताकदुकिं एर्याद्विदः
 पटूनिसेधवसेगोवर्चलविडसा मुद्रोद्भिदारव्यातिपंचलव
 णानिगुंथिपिप्पलीमूलं क्षारोयवक्षारं इंदुजः इंदुयन
 विफलान्त्रिकदुकत्रिजालेकारव्यन्त्रिकत्रयं हरीतक्या

तं कं यं शरणा मेति कः क्षपे शश्चंद्रः किमर्थं अर्त्ति शिष्टे
 पीडा निवृत्तये कीदृशः सन् क्षयक्षीणांगः सन् क्षयो
 राजयत् क्षणाक्षीणमंगं यस्य स तस्या कीदृशोऽपि भ
 वत्येत्यादि भैषज्यं भौषधं क्षिजा ब्राह्मणाः स्तारकाः
 नक्षत्रनेषामधिपतिः स्वामी सोऽपि भैषज्यं दिनामेकै
 कं मपि रोगशमनाय समर्थं स च सर्वेषां नेषामधिपतिः
 तस्यापि स्व रोगशमयिष्ठमसमर्थः सन् सर्वं शरणा मे
 तीत्यर्थः कीदृशं यशरायगरा नाग्राण्यं शरयाः श
 रणागतवत्सलास्तेषां गराना संख्या तस्या म
 र्गगरी १ श्रीदीप्येति श्रीदीपो ग्राप्ति १
 द्विविषमिशिवृकी च व्यतिक्ता पटुनिग्रंथि क्षारैर्द्वज
 त्रित्रिकमिति विजयः सोऽयं केरंडतैलः हृत्पशः वा
 सगुल्मग्रहक्षिप्तमिरुजः पांडुराग्नौ तथैव सहीह

३
 ३
 र्धमालोडानद्रवस्यपलद्वयमिन्नित्येवरागपानयोरुपर
 युक्तस्यद्रवस्यमानं इदंरुपानमात्रंरुतिवान् अर्शइत्या
 दि अर्शोर्दुर्नाम कासःकसनं गुल्मःकोष्ठग्रंथिविशेषः
 ग्रहणीग्रहणीदोषःएवांधैकत्वं रुमयोजनंनवःतेषां
 रुजःपांडुरक् पांडुरोगःभूतग्रहविशःभूलंकोष्ठव्या
 श्वासश्वासनं श्लीहंश्लीहोदरं प्रमेहोमूत्राजिप्रवृत्तिः ए
 वांधःज्वरस्तापःअरुचिररोचकं उदारतर्तुर्ध्वान्तः
 वर्ध्मांडिप्रतर्तुर्द्विःआमवान्नः सामोवायुः उदाकर्तृदी
 नांधः १अर्थश्चेतलवंगागुरुतगरत्तंगात्वक्करागशीन
 प्रूठीजीरोशीरेभजाजीफलनलदजलो लोत्पलैलेडुर्
 र्शोर्दोषार्नेत्यास्त्रशुक्रज्वलनवलरुचौगुल्ममेहप्रति
 प्राहिक्काकासाजिसारस्यनमकगलोरोग्रहियुग्रह
 रायां २ औषधंभभाजीन्यध्याहारः किंलवंगेत्यादि

मलकविभीतकानि त्रिफला पिप्पली मरिच शृंगः त्रिकटु
कं एला त्वक् पत्रकाणि त्रिजातकं ग्रंथ्यादिनां दूधैक संज्ञा ॥
निस्समभागानि उक्तं हि कल्पयेत्सहस्रान्भागान्प्रमाण
यत्र नोदितमिति कीदृशश्चूर्णः सोऽसंकोर इतैलः ॥ ३ ॥
कडुसोदकं एरंडतैलं तत्फलस्निहः ताभ्यां सहितः न
योऽश्वक्विकल्पः पिप्पलीनागरं पाठाशारित्रा वृहती द्वयं
चित्रकः कौट्जं बीजं तारेतवरा पंचकं ॥ १ ॥ चूर्णं कृतं दधि
सुराजन्मंडोऽस्मां बुकांजिकैः पिवेदग्निविवृध्यर्थे कोट्ठवा
नहरं परं इत्यादौ पूर्वाचार्ये व्याख्यानावसरे विकल्पद
र्शनात् सच व्यवस्थितस्तयोर्भिन्नफलत्वात् तच्च
सां चित्तगुणादिगुरोऽपानलेहत्वात् चूर्णं प्रकर्ममात्रः
उक्तं हि कर्म चूर्णस्य कल्कस्य मुट्टिकानां च सर्वशः ॥
वपुः क्षपावलेढव्यं यान्नव्यकनुरहति यदुक्तं पेय्यस्य क

लवंगं लवंग कालिका अगुरुः कृष्णागुरुः ननं सनीलेत्प
ल कृष्णजीरकं एलासकृष्णागुरु भृंगकेसरमिन्धुत्र
त्रयाठान् नगरं वक्रं तृणा नवदारीत्वक् वरांगं करणा
पिष्यली शीतं चंदनं श्रुंठी नागरं जीरकं कृष्णजीर
कं उशीरं सेव्यं हामं नागकेसरं जालीफलं गालनीस
स्यं नलदं मांसी जलं वालकं उलकं कोलं उत्पलं नीलोत्प
लं एलागुटिः इंडुः कर्पूरः तेषां चूर्णां कीदृशं अर्द्धं श्वेतं
अर्द्धं नमितिना श्वेता शर्करायत्रनत् कृविषये ओ॥
यधंदोषेत्यादि दोषार्जं वा ज्ञापित कफपीडिते अ॥
स्त्रस्तां शुक्रं रेतः त्वलतो अग्निवत् शक्तेः रुचिरत्रा
भिलाषः अल्पानि दीर्घाणि अस्वादि नियस्य नस्मि
न् गुल्मः केश्यग्रंथि विशेषः मेहः प्रमेहः कृन्निश्वा
प्रतियः पानसः हिक्का इध्मा कासः कसनं अतिसारः

५ ५
 ५
 दंधान्यादिचूर्णं निहन्ति नाशयन्ति धान्वंस्तंबरी अ
 ज्ञात्री जीरकं यवान्नीयवसाक्षा रुचकं सौवर्चलं जलं
 बालकं चण्डूर्जं चण्डूर्जकं विषं शूठी ड्यरांगम
 शचं अग्निचित्रकः ग्रीधिः पिष्यलीमूलं तत्कीदृशं ए
 कांशं प्रत्येकमेकभागं करकं दाडिमं कण्ठापिष्यली
 मदाधानवी दीप्योजमोदा वृक्षामृत्तिनिडिकं विल्वं
 श्रीफलं तत्कीदृशं त्रिभागं धान्यादिषु प्रत्येकं कर्षमा
 त्रेषु प्रत्येकं कर्षत्रयमात्रं श्वेताशर्करानस्याः षट्
 पूर्ववत् षट् कर्षं कपित्थं दधित्थं तस्याष्टकं पूर्ववत्
 कर्षाः कान्तिहन्ति अरुचीत्यादि असुचिरेचकं गु
 ल्मकोष्ठग्रंथिविशेषः यक्ष्मा राजयक्ष्मा प्रतित्स्यापी
 नसः अतिसारपुरीषान्तिप्रोक्तिः अशोडिन्नाम अग्नि
 सादः अग्निमांशं ग्रहणीग्रहणीरोगः गलगदः कंठ

कवरीश्रजमोघा श्रमोश्रमवेजसः द्विदीप्यांयवान्य
 जमोदो एभ्यवडताः प्रत्येकं मर्द्धक र्वः चूरणः प्रलुत
 त्वाच्चान्तर्जागादीनां कीदृशं तुल्यसिन्धु तुल्यबोडशा
 दासिन्नाशचक्रायत्रसः किंगुराः वलेत्यादि वलशा
 किरगतिर्बहिः रुचिनाभिलासः भाकातिः त्ताविकरो
 नीतिहृत् श्रीहृत्तीहोदरं मूढानिलोविमार्गगोवायुः
 श्वासः श्वसतं श्रुर्गोडुर्नामः कसतं कासः व्याप्याश्रुलाञ्ज
 रस्तापः वमीष्टर्दिः हृत् हृदयं कंठोरालः जिह्वारसना ह
 दादीनामार्तिः पीडानां जयति ३ धान्याजाजीयजवा
 नीरुचकजलचातुर्जातविश्वोद्यरागान्निग्रंथेकांशान्नि
 भागंकरककणामदादीप्यवदाहृत्तिलं श्वेतावहं
 कपित्थायकमिदमरुचिगुल्मयदमप्रतिनस्यानीसार
 शोर्गितिसादग्रहणिगलमदश्वासकासात्रिहन्ति ४ ३

७
 ७
 गलं पांडुपांडुरोगः अक्षान्तिः अग्निमाद्यं आजीर्णं
 विमूच्यादि ज्वरस्तापः समाहारः कासः कसनं पित्त
 सः कसनं भगंदरोगद्वयभेदः ग्रहणीग्रहणीदोषः
 द्वैवं हृदुकोहृदोगः कुष्ठं त्वग्दोषः कंठग्रहोपलो
 धः पुनर्द्वैवं तत्र श्वोषाद्यामृदशाग्रेः किति न पन ६
 सिनान्द्वित्रिसप्ताहनास्ते प्रस्यः प्रस्योविदारीत्रिक
 टानिलवरीभ्यस्तुलां धिर्गुडुच्याः श्वेतार्द्रमधतोर्द्वि
 तमिति मिलितो नरसिंहोति वल्यो नृव्यः स्यात्कुष्ठे
 होदरपलितवलीपीनसांध्याशमकासे ७ स्यात्कुष्ठे
 कः नारसिंहो नाम चूराः कीदृशो मिलितः समवेतो
 कैः एभि व्योषादिभिरवयवैः व्योषं त्रिकटुकं तस्या
 धाम्नं अष्टोपलानि अग्नेश्चित्रकास्यदश प्रक
 तत्वात्पलानि किठिरवारा हीकंदः तपनो नृहारा

प्रसिद्धः जठरमुदरं आनाहः उदावर्तपूरोंदरत्वं
 अनिलव्याधिः वानव्याधिः विट्संगः पूरोयरोधः
 तत्रकैदाडिमंकरकंतिनिडीकं वृद्धोद्धं वृद्धरंकोलं।
 तेषामंभोश्चः तच्चादीणां स्वरसः शुष्काराणां त्वष्टगुणो
 नांभसायादशेषः क्वाप्यदिगुराणामहोष्यवाभुष्क ^५अ=आ^५
 सायमानं द्वयस्य चरणीकृतस्य द्वेविशेषावितद्वेवावा उक्तं च शुष्क
 द्वयमुपादाय स्वरसानामसंभवे वारित्यष्टगुणो सा।
 ध्यंग्राह्यं वादावशेषितमिति तस्या आठकंद्वयं
 शान्तिमाप्नुतंसलिलाद्वे अहोरात्रस्थितकुर्याच्च
 स्वरसः स्वस्तेसतीति स्वरसकल्पना तत्रकं कालसेयं
 मध्यं सुरा इराश्च छत्तुरा मस्तदधि मंडिताभ्यां सहिते।
 कप्यं ब्रह्मान्नसन्नसंश्रुतिग्रादिषु सप्तमिदादिमं
 रत्नमंभयायेयः उस्मकेल उस्मोदकेः उतः कविच

१०
 कासः कस्तं ग्रहणीग्रहणी दोषः कंदैवं जठरसुदरं
 हृत्तहृदयं त्वकस्पर्शनं तयोर्गदोरोगः श्वैषकिफः वा
 तोवायुः तेषां द्वे द्वे कंतत्र र्द आभारास्तादिविरिहृ
 षादृद्रुदावश्चगंधादीप्पश्चिन्नोवधमिश्रियवान्मोष-
 चूर्णः सपेयः गत्यास्तायुदरह्लुकटीमज्जसंघ्यस्थिवा
 तेग्रुघटस्यांचोष्मकरससरा मस्तनक्राज्यस्यैः १० पे
 यः पातव्यः कः आभादीनां चूर्णः आभ्याप्रसिद्धा रा
 स्वारसना दिवरीशान्तावरीद्वयं हृषाविपुषा वृद्ध
 दारावेल्लरी अश्वगंधा वाजिगंधा दीप्योऽज्जमोदा
 चिन्नागदूचि शौवधंमूठी मिशीशान्तापुष्पा य
 वानीयवसाक्षा अथद्रव्यसंपत्त्यनंतरं कमन्या
 जश्चूर्णशिरामर्मविशेषः स्नायुस्तावकः उदरंकोष्ठं
 हृत्तः कंठं प्रसिद्धकटीशोणिः मज्जाधातुविशेषः

६३: ५३५
 स्पर्शरक्तं धृदपत्रकं आम्बोसुवेनसः दशानां धंदेवं
 सामुद्रलवाणं विषमृडीजीरकं ध्वेनजीरकं ऊषाणं
 मरिचं त्रयाणामंधेवं अथानंतरं रुचकं सोवर्ष
 कं त्वक्वरणं नृदीएलाजयोर्धृदः दाडिमं करवीर
 तैः कीदृशैः विशतीत्यादि शिशोनिप्रसूते च त्र
 यः पंचच एकचत्वारश्च ते अवलंबाभागा ये धांतैः
 तत्र तालिसादिनां दशानां यदा प्रत्येकं कर्षं धयंत
 दासामुद्रस्याष्टौ कर्षाः विश्वतीरोषणानां प्रत्येकं
 कर्षः रुचकस्य पंच कर्षाः त्वक्त्रयोः प्रत्येकं
 धृक् कर्षः दाडिमस्य चत्वारः कर्षाः कदासेव्यः अत्र
 अन्नकाले पप्यं रुच्यान्नमिस्तन्न अथवाग्नेः तत्र कां
 जिवादिभिः प्रातः काले सेव्यः कौषधांगुलमत्कोष्ठ
 ग्रंथिविशेषः आमजीर्णं अर्शा दुर्नाम अग्निमूलः

रमृतं हृषीकेश विप्रश्वा द्विद्वारो यवत्तास्त्वर्जितारो
 सारोदाडिमं अभयाहरीतकी पुनर्द्वैकं वरीदृशं
 भवति हिमालिका आधानं वातपूरणोदरस्य
 विवंधोगलरोधः वर्धमानवृद्धिः कसनं कोसः
 असनं प्रवासः अग्निसादोग्निमाद्यं अरुचिरोत्थकं
 प्रीत्यहीहोदरं अशोडुर्नाम आविलानिभूलाति
 दोष प्रदेष्टाभिनाव्यव्यागलमांसिद्धः गलकंठः हृत्
 दयं तयोरोधो ग्रहः अश्वमश्वमरी पांडुरोगः ताव
 प्ररागुज्जहंति ११ तुलीसचव्योषरातवरागागजंदिः त्यक्त
 करणाग्रं ध्यजाजीवेदाग्निग्नित्वचं त्रिर्धनवदृष्ट
 नैलात्मोदासविश्वं अर्ध्वेत्तोधिस्तारोतिस्तोति
 रुमिवमोवाडवोरुच्यजीरो गुल्मा ध्मात्पमिलास्यो
 दरगलगलमृत्तहृद्दग्वासकासे १२ ओषधंभवति

संधिसंधानं अस्थिधातुविशेषः तेषु स्थितो वा
युः तत्र गृह्यसीसस्थिकांडवायुः च स मृच्चये कोः
पेयः उस्मकंडस्मोदकं रसो मांस रसः सरामयं
मस्तुदधि मंडः तत्र कालसेयं आज्यं घृतं पूषः शि
विधान्यकाप्यः हिं वसूत्रिपटूग्रवट् कटुशमीट
ताम्रदीप्यालकापाठाजाड्यगंध मूलहृषवादिना
रसाराभयं हि ध्मा ध्मान विवंधवर्धक सनध्वासा
ग्निसादारुची त्रीहा शोखिल मूलगुल्मगलहृद्
धाश्रमपांडुप्रणुत् ११ भवति किं हिं गुरामठं आम्नो
ऽस्मवेत्तसः त्रिपटु सेधवसो वर्चल विडानि उड्वचा
हृदेवपे षट्पटुचवादीनि शाठिकार्चूरः दद्यान्नि
तीडिकं दीप्याजमोदो अलाकृत्तं वरो पाठावकी
अजाजीजीरकं अजगंधा कवरी हृदेवपं मूलं पृष्क

१३

13

मुखेचुरतिलवटोर्गस्मनत्तोसहजोवासिक्तोयोमल
 शनिसमैर्लुंगुशुक्ताज्ज्वाभःत्रिभिःपीनेगमिमुरव
 उदराजीरागुल्मग्रहणयानाहोम्नादस्यसनवसना
 शःखुडेकुःएकद्विः १५ श्रोत्रधंकःआग्निमुखो
 नामचूर्णःकीदृशःएभिःनारादिभिःशुक्लं दारो
 तारद्वयं जीरेजीरकद्वयं सरंदेवदारु नतं नगरं
 चतुर्जातिएलादित्वत्तुयं बद्धदुचव्यादिवद्धे इभा
 द्वागजापिष्यली भाडर्गदिजादीर्वादारुहरिद्रा शंख
 यवःकुठजाकिं एषुषाविषुषा सारोदाडिमं
 त्रीआसुकी सरादिनांददःपटुतिपंचलवर्णमि
 कुंभस्त्रिष्टन अदोमुस्ता उग्रावचा अनलोप
 तकःपृथुवायिका विद्यानिविषा योष्करं उ
 य्कारमूलं अहोमृवेतसः अहोचिंय कुंभस्त्रि

मुदरं तत्केनपीनंउत्संभुनाउत्सोदकेन दीप्यसुवकं
 पोष्कारं विलवरांतारोभयाजंतुजिह्वोयंहिगुतन
 त्रिवृत्तिसुखाशोर्गुग्रहेद्भिर्ववान् १३ दीप्योयवा
 निनंबुर्वनजः योष्कारंपोष्कारमूलं विलवरांतो
 धवादित्रयं तारोयवतारोभयाहरीतकी जंभोजी
 छिडंगं व्योषं त्रिकटुकं हिंगुरामं त्रिवृत्तुंभः की
 हृषीत्रिः त्रिगुणित्तान्नमोदीप्याचूरागन् दीप्या
 दीनिसमांशानि तच्चूरां कौषधं उदरं जठरं अ
 शोडुर्नमरुकाभूलं नहः आनाहः केनपीनं यवा
 द्विः यवकोष्णेन तारोजीरेसरननचनडुतिवद्
 द्विभाद्भाभाईर्दावार्त्रियवहप्रवासारधाश्रयः यदति
 कुंभादिधातलपृथुविषापोष्कराभ्यामिदीप्यो
 पूनीपप्यागर्वधशादिहकीवेत्तरीहिंमुपेलां शिरो

१५

15

लधावितोदकेः कप्रहरणीदोषे याकारोस्त्रीकृतौ ह्रस्वः
क्तः कचिदिति ह्रस्वत्वं गुदरुजापायुमूलं अशोडुर्ता
माश्रवाहीविंविशी अस्ववाहेरुक्तानिसारे तत्रकीदृ
शोयेतेपिन्नोद्भवे १६ इति चुराणिधिकारः कस्मात्पु
क्तिः कडवमपलामृदिखर्जमधूकात्वकपत्रैलाह्रपिचु
मधुनामोदकः स्वर्यवृष्यः हिक्काकासज्वरमद्वमिष्वा
समुच्छादनास्त्रकीवास्त्राद्यानिलदडरुचिह्रीहपाश्चा
न्निशोये १ भवतिकः कस्मादीनां मोदकः कस्मापिष्य
ली तस्याः पुक्तिः पलाहु उपलाशर्करा मृदिद्रादाहं
द्वेवं खर्जूरः मधूकं मधुकपुष्पं पुतद्वैकं तस्मात्कु
ड्वंचत्वारिपलाति प्रत्येकं पलमित्यर्थः त्वकवरंगं
पत्रं पत्रकं एलापुटि तेषामर्द्रपिचुः अर्द्रपिचुचेतयोः
समाहारः अर्द्रपिचुसार्द्रकयाः प्रत्येकमर्द्रकयः केतव

भ्यांसहितं तेष्वेव इव त्वा द्रुणादिभिरुत्तयोश्च नाल्प
 त्वं भजेते विषरुपत्वं तल्यांशे मधुसार्धिषी इति निघेधा
 न्न नचात्र विकल्पः दोदुसार्धिकाचवलेहिनेत्यत्रैकव
 चनपाठान्न कुगात्रनापः करचरणाघचयवसंज्ञापः
 आसः असनं अत्याग्निर्वह्निमांशं जरसनापः अस्वरः
 तपिनाक्षयोरान्नयक्ष्माकसनंकासः कफः श्लेष्मान्न
 पार्श्ववामदक्षिणो जिह्वारसना स्वरोत्तादः तेषामग्निः
 पीडान्न पठिं इत्त्वक फलादोषधरसज्ञविषाश्रीमदाक
 क्षिपेते सक्षौद्रं तंडुलोदेर्ग्रहणगुदरुजाशः प्रवाह्यस्त्रवा
 हे १६ औषधं भवति किं पाठावकी इद्रुः कुटजः नस्यत्त्व
 कफलेवत्कालवीजे अदोमुत्ता औषधं मूठीरसज्ञं साज
 नं विषानि विषाश्रीर्विल्वं मदाधानकी कद्दीकटक
 फततकिदृशं सक्षौद्रं मधुलोडिनं कैः पीतं तंडुलोदेः तंडु

त्रपक्षः उत्तंहिः पक्षेन वटकाकार्या गुडेन सितयापि
 वा परं हिवहिसं पक्षी लघिमानं भजंति तं शति काचित्
 किलाशं अशो दुर्नाम कुष्टं त्वग्दोषः गुल्मः प्रसिद्धः
 उदरं जठरं कृमयो जंतवः कसनं कासः शोथः ग्रंथ्या
 कारः शोफः श्वस आरूषिका श्वासः श्वसनं मेहः प्रमे
 हः तत्र २ हिंङ्गु द्वितार दीप्या खिलपट्टक दुषद्वौ दिग्गुडो
 मान्दलिंगान्कोला न्सारदुसैर्वाग्रहं रिचलकफेदी
 पतः पाम्चलोत्तं भवति कर्गुडो मोदकः कौः हिंङ्गुरामठ
 द्वितार द्वारद्वयं दीप्यो जमोदा अखिलपट्टकं च लघ
 रानि कदुषद्वयं पट्टकदुनि एभिरिति कौः डवेरसेः क
 स्मान्मान्दलिंगान् जं विरान् अथवा कोलात्त्वदरा
 त् अथवा सारादाडिमान् दौषधं ग्रहणी ग्रहणी दोषः
 चलो वायुः काफश्चेत्यान्त्रकीदृशः दीपनः मंदो ग्निर्दी

तोमधुनाक्षोद्रेण कीदृशोभवति स्वर्णःस्वरप्रदः वृ
 व्यःशुक्रप्रदः तयोःकर्मधारयः कौषधं हिक्काहिक्का
 कासःकसनं चरस्तापः मंदोमनसं वमिष्यद्दिः श्वासः
 प्रसनं मूर्छामोहः दंतं डरः दंतं अस्त्रहीनः रक्तहीनं
 अस्त्ररक्तपित्तं अप्यातिलः अथावान्नः २६८ एता
 अरुचिररोचकः लीहं लीहोदरं पृष्ठाक्षीः पाष्वाक्षी शो
 थोराजयक्ष्मात्तत्र १ धात्रीवेत्तामयास्त्रिस्त्रिदितिव
 टकोधिगुडोमाणिभद्रः श्रित्रार्शः कुष्ठगुल्मोदरका
 मिकसनग्रंथ्यरुश्वासमेह ओषधंभवति माणित्रदो
 नामकटकः कीदृशः एभिः धात्र्यादिभिः कृत्तः धात्री
 आमलकीवेत्तं विडंगं अभयहरिजकीत्रिवत्कुंभं की
 दृशीत्रिः त्रिगुणा धात्र्यादिषु प्रत्येकं कर्षमात्रे शुत्रिक
 यी कीदृशः छिगुडः क्षणीन्रद्धिगुणगुडेन कृतः ७३ अथा

१७

17

दोषः अग्निसादोऽग्निमांशं उरस्तंभः अथोवानः अ
 शोडिन्नाम ग्रहणीग्रहणीदोषः चलरुक्वानभूलः
 तानिविधनेयस्यसः कीदृशंवदकं सनत्रांनत्रेणालो
 डिने त्वत्तीदोलंसमंदिः कृमिहकराणावराग्रंथिनाली
 समलीविष्वंनाल्यन्यतः सूर्यामहिषलनादिर्गुडोशो
 ग्निहान्योः ४ औषधंभवति कः सूर्यामोदकः त्वगा
 रागं तीक्ष्णंमरीचं एलात्रुटिः तत्किदृशंसं प्रत्येकं
 मेकभागं कृमिदंविडं कणाविष्यली वरात्रिफला
 ग्रंथिपिष्यलीमूलं नालीसंनालीसपत्रं भलीभलानकं
 विष्वंभुडी तत्किदृशं दिः त्वगादिषु प्रत्येकं कर्षमान्त्रे
 युप्रत्येकं दिक्कर्षमान्त्रं नालीगुशलीमिष्विष्विकः न
 दपिदिः कर्षमान्त्रं कृमिहाद्यन्यतभागान् प्रत्येकं प्रत्येकं
 कर्षमान्त्रं मिष्विकः सूर्याः अशोभिः महिमलनावद्भदा

पयति पाचनः आमदीवं पाचयति अलमत्यर्थः द
 व्यं दृष्टुं सूरवरसिद्धताप्यं न नो द्विरेवा दशगुण
 गवापेति पेतत्पक्वसां द्वे पाडुः शोफोदरकृमिहलीमवसर
 व्याग्निसादोरुतं भाष्यो ग्रहरागिचलरुग्वान्नमक्रं पिवेत्
 ३ तिपेत् अघपेत् किं दार्वीदारुहरिद्रा अदोमुस्ता व
 दृष्टुं दृष्टुं सूरदेवदारु वरात्रिफला वेतकृमिजित
 ताप्यं मादिकधानु नत्कमंडूरे किदृशे दिग्गोकरमा
 त् न नोदाव्यादितूर्यानि पुनः कीदृशे दशगुणा
 गवापे दशगुणां गोमूत्रं यन्नत्र मंडूरे कर्षमात्रे दश
 कर्षमात्रं गवा गोमूत्रमित्यर्थः किं विशिष्टे पक्वसां
 द्वे पक्वां च नृसां दृष्टुं च तेन कृतं मोदकं पिवेत्कः कपोपं
 दूपां रोगी शोफः अपथुः उदरं डठरं हलीमकोलोम
 कलेनि भाषाहरः नानि विद्यंते यस्य सः अरुचिरन्न

१८

18

रायवजादिभिरित्यर्थः पलस्यप्रलुतत्वात् दादयःशब्दाः
 द्विपलादिलताकाः कीदृशालक्षत्सुरणावटकवत् विगुडो
 ज्जिह्वान्त्यंरेवोद्यधामित्यर्थः श्री पाद्विकस्त्रिजिज्ञाने
 भजलमप्यकराग्रं धितालीसचव्यंतीदाणाविष्वाभया
 विद्महर्गिंसपयोमस्तिरारिवृष्टैः पादूर्ध्वःकासगुल्म
 ग्रहणीमगदश्वासश्लोकप्रतिश्रयफल्गुश्वान्तिप्रसेक
 ज्वरवमिसगुडोहन्तिपेत्तंसखंडः हन्तिनाशायनिकः
 त्रिजनादिमोदकः त्रिजानंतजन्मालपत्रएला इमं
 नागकेसरं जलवातकं ननम्रप्याजनेरं काणापिष्य
 ली ग्रंथिपिष्यलिमूलं मालसंजालीसपत्रं चव्याचवि
 कान्तीदाणागरिचंननविष्वंशुंठीम्रमयाहरितकी सा
 पुनर्विदग्रहणीप्रतिश्रयरोधयुत्तरोगिणी विद्महर्हितो
 नशुंठी हरितकीर्व्यवस्थितोविकल्पः कीदृशानिना

रुः तदुपिधिः अतः ताल्पत्यन्यतरभागान्प्रत्येकं अष्ट
 कथमित्यर्थः कीदृशः दिग्दः चूराग्न्यादिर्गुडः तयोः क ॥ ४ ॥
 योर्शोडुर्नामः अग्निहानिर्वन्निर्माद्यं तयोः तद्वत्कांका
 यनोप्येकपलचयकणाग्रं प्यिचव्याग्निविश्वेदेकप्रस्या
 दृपचैकयवयमरिचाशोयिरुः पप्यजीरैः ४ भवन्निकः
 कांकायनोनामवटकः केकानः एकेनपलेनतयोर्वृद्धि
 र्येषांनानिकराणापिष्यलि गोधिचिष्यलीमूलं चव
 चविका अग्निभिन्नकः विश्वंशुंठीनानिचद्योः कर्म
 धायः एकादित्रिचतुः पंचपलेः क्रमेणाकराणादिभिः
 रित्यर्थः एवंचद्यत्रिणिचचतुःपंचचतानि यवजी
 यवदारः मरिचंऊषणां अशोरिः सूरणाः अरुर्भृतात्कः
 पप्यातकी जीरमजाजी तानितयोः कर्मधारयः दि
 पलेकपलद्योडशपलअष्टपलपंचपलएकपलेः क्रमे

हरी

१६

१९

स्रक्कफवान्नजं पांडुदिहंति अथ्यम्रामवात्रे दीप्यग्रं
 चिकणोषयागमरमिश्रीसिंधुग्निवेहंसमं वेत्तर्यादश
 नागसञ्चविजयांशाः पंचतुल्योगुडः विष्वाचीगरग
 ध्रुसीगुदकटीपृष्टांजं घामिदाशोफामानिलयांडुन नि स्थि
 युगलंश्रेयम निलेसोश्मकः दीप्यादिमोदकः श्रौषधं
 भवति दीप्योदुमोदा ग्रंथिपीष्यलीमूलं करणापि
 प्यली उषरांमरिचं अमरदेवदारु मिश्री शनपुष्या
 सिंधुसेधवं अग्निमित्रकः वेहंविडंगं नन्कीदृशं
 समंप्रत्येकमेकभागं वेत्तर्यादृष्टदरुकादृशंभागाः
 नागरात्रशुंठाः चकारादृशभागाः विजयाहरित
 कीनस्याः पंचभागाः नस्यांशा पंचगुल्यं दीप्यादिस्त
 मस्तूर्णासमः क्वविष्वाचीवाडुकंदुरावान्नः गरुडत्रि
 मविषं गृध्रसी सन्धिबंडरावान्नः गुदंपायः कटीश्रे

उरु

नि पादकत्रिः पादभागद्विभागेकभागत्रिभागा निप्रप
 मः पंचकः प्रत्येकं कर्षमात्रं द्वितीयः द्विकः प्रत्येकप
 लक्ष्यमात्रः तृतीयस्त्रिकः प्रत्येकं एकपलमात्रः विष्ठा
 अभयावात्रियलमात्रा केः पीत्रः रसो मांस रसः पयः क्षीरं
 मस्तुदधिमंडः इक्षाम्रधसरा म्ररिष्टः संधानविशेषः
 दूषः शिंविधान्यक्वाथः तेः किं हन्ति पांडुपांडुरोगः
 अर्शो दुर्न्नामा कासं कंसनंगुल्मः प्रसिद्धः ग्रहणाग्रहणी
 दोषः मदगदोमदान्ययः श्वासः श्वसनं शोफः श्वयप्यु
 प्रजिश्वापितसहः हृत्पाश्वाग्निः हृदयभूलपार्श्वभूले
 प्रसेकोलालास्रावः ज्वरस्तापः वमिष्टर्दिः तत्किदृशः
 सगुडः द्विगुरोत्तगुडेन बद्धः उक्तं हि मोदके द्विगुरो गडः
 श्वेताचतुर्गुरोनि सखंडः चतुर्गुरोत्तखंडेन बद्धः खं
 डंचात्रपक्वं सखंडस्तपेत्तपित्तजं पांडूादिहन्ति सगुड

२०
 २०
 निहत्त कोषधं पीनसःप्रतिश्यायः श्वासश्चसतं
 कासःकसतंतत्र शंखकायःसिन्नायोमलरसजपले
 खिदिसंनेकचैकैःसदौद्रःपक्तिशूलप्रवप्युजठरुक्
 पीनसाशोप्रमपांडो डोषधंभवनिर्कैकतःशंखकः
 दृष्टशस्वःअयोलोहचूर्णा सिन्नाशूर्कराःअयोम
 लोलोहकिटं रसजंरसांजनं तेषांपत्नानिजैःकति
 मिःत्रीशिचदचसप्रचएकंचनेःकुमेशा कीदृशसदौ
 द्रःदौद्रिगामधुनावद्रुःकपक्तिशूलंप्रदिरागामशूलं
 प्रवप्युशोफःजठरमुदरं रुक्मशूलंकोनसःप्रतिश्या
 यःअशोदन्नामा अशमाऽप्रमरी पांडुपांडरोगस्तत्र
 दोषोप्रस्थोऽगुड्याविषचपुरवराभ्यांचवारोर्द्धशोथं
 नंश्रयोद्यनेसिन्नाक्षिपमरिचकरागावेतसुमुत्तमाभ्र
 भुक्तचशाःकुंभदंत्योःपिचुयुगममृताम्रचकेशोरको

रागीष्टृविंशः अस्थिहाडः जंघापिडिकागुददीनां
 भेदाः विदारणमिव शोफः श्वयथुः आमानिलश्चाग्वा
 नः पांडुपांडुरोगः नूनियुगलंदूनिस्रनून्योवायूः श्वे
 द्वाकफः अनिलोवायुः तत्राकीदृशः सोष्टकः उ
 स्मोदकोनलोडिन्नः नालीसम्प्रोवदक्षामृजरणाचवि
 काश्चाग्निवैल्वं त्रिजातान्नम्रं दंगोडस्तलां हिः स्वररुचि अ-
 कृदसोपीनसम्प्रासकासे भवन्ति कोऽसौ नालीसादि
 मोदकः नालीसपत्रं व्योषं त्रिकादुकां वदक्षामृनिनिडिकं
 जरणां जीरकं कौविकाचव्यं अमृत्सोऽस्त्रवेतसः अग्नि च=
 श्रित्रकः नात्कीदं विल्वं प्रत्येकं पलमात्रं त्रिजातान्न
 त्वक्पत्रैलाभ्यः अदंकार्षत्रयं प्रत्येकं कार्षः तलांघ्रि
 पंचविंशान्निपलानिग्दुः किदृशः गुडस्यायंगोडः की
 दृशो मोदकः स्वरोनादः रुचिरत्नाभिलाषः मेत्कोराली

२१

21

त्रिकुंभः तयोः पितृयुगं प्रत्येकं कार्यः अमृतागुडूचीतस्याः
 अमृत्पलंकुअस्मिन्पुनः पक्वोक्ताये कीदृशे घनीभूतसां
 द्रेत्यर्थः अयंचके शोको नाम गुग्गुलवटकः डोषघ्नं
 भवति कशोफश्च ययुः अरुअरुयिका कुष्ठं च कदोषः
 गुल्मप्रसिद्धः उदरं जठरं खुडं वातरक्तं कसतं कासम्रत्या
 ग्निवह्निमांसां पांडुपांडुरोगः प्रमेहः मेहस्तत्र वेष्टाला
 हिंविभाह्वादि केशराणां विषा यंचकोलाजमोदामूर्वा
 ग्राकोतिभार्गी डिजकटुकदुकाभ्यो वरादिः १२ रस्त्रिः स
 दोदोयोगराजो मृहरागिचलजरावीजपांडुग्निरुत्वयु
 ग्मेहवरागार्शो रुचिखुडकसतां पस्मृतिशोचि डोषघ्नं
 भवामिकः योगराजो नाम गुग्गुलवटकः कीदृशः वेष्टा
 दिहृतः वेष्टं विडंगं अर्लाकलवरी हिंगुयमठं इभाह्वा
 गजपिथप्ली हकीफरः ३ जस्त्राजीरक विषातिविषा

श्वास

शोफारः शङ्खगुल्मीदसखडकंसनाल्याग्निपांडुप्रमे
 हे विपचक्षाप्ययाकोप्रस्थो द्वात्रिंशत्पलानि कस्याः
 गुड्याः अमृतायाः पुरः गुग्गुलः वरात्रिफला नाम्ना
 चप्रस्थो प्रत्येकं प्रस्थः त्रिफलायाः मिलितायाः प्र
 स्थमात्रत्वात्प्रतिद्वयं तृतीयांशयुक्तानि पंचपला
 नि कौटोणे द्वादशोत्तरेषु पंचसपलशानेषु दिग्गुणं
 तद्वद्वाह्योरिति वचनान् कस्यवारः उदकस्याकथं
 अर्द्धशेषं दोषार्द्धवाशेषं यथाभवति भूयः पुनर्वि
 पच प्रस्तुतत्वात् काप्यं कीदृशं एतंवस्त्रगालिनां लिप
 आवप किंमरिच उषरांकराणापि व्यली वेत्तं विडं
 गं शृंठीनाभरं उत्तमात्रिफला कीदृशी युक्तं पंशाः
 प्रत्येकं द्विकर्षमात्रा त्रिकदुक् द्व्याणां पृथक्पाठा
 न् त्रिफलायामिलिताया अर्द्धपलं कुंभस्त्रिदन् दन्ति

२२

22

पयोऽथानुपानो जयेत् स्वान्त्यं गृध्रासिभंगा विप्ररव
 खुड हृत्कयो निरोगांश्चलं मज्जास्नायु पदास्थिसंधि
 कटिदोष्टे हृत्तौ जानुनि डोषधंभवत्किः श्रयं ह
 तः वटकः पुरोगुग्गुलः कीदृशः कृतः आभारांस्ते
 न्यादिचूरार्गधिकारोक्ताभि एकादशश्लोकोक्तानि द्वा
 दशमेव जानि शटीचूर्णैरात्रिकदोगोत्तरः तेषां रज
 श्रूरां आभेत्यादितुल्यं समांशं यस्य सः श्रृंक्ष्मर्द्ध
 मात्रमाज्यं चूतं यस्य सः तयोर्कर्मधायः मधुसूरा स
 राश्च ससरा रसोमांसरसः उत्सुकमुष्मोदकं पयन्ती
 रं दूषः शिंवीधान्यक्तायः तान्युनुपानियस्य सः
 ककफे श्लेष्मणि वाज्रैवा यो जप्याजयेत् हृत्वात्
 किंवांज्य पंगुत्वं गृध्रासीसन्धि कंडरावानः भग्नाभ
 ग्नत्वं विह्वल्य धनं खुडं वाजरक्तं हृत् हृदयं त्वरुचर्म

पंचकोलः पिष्यली पिष्यली मूलं च व्याचित्रकनाग
 रेः पंचकोलमिनिस्त्वानं समशीचंचवदूटु अजमोदा
 वस्तमोदा मुवमिधुरस्य उग्रावचाकोनिरेणुका भा
 गीदिज्या इंद्रजइंद्रयव कटुः सशयः कटुका निक्ता
 एतेभ्यो मिलितेभ्यो वरात्रि फलामिलित्ता सान्निधिः
 दिगुराग युरोगुग्गुलास्त्रिः त्रिगुरागः सन्तोद्रे मधुना
 वद्रः के. ग्रहणाग्रहणादोषः चलोवायुः राजवृद्धन्व। जरा-
 बीजं शुक्रार्जवो पांडुपांडुरोगः आग्निर्वह्निमांघं
 हृतं हृदयं त्वक् स्पर्शनं त्रेधा रुक् रोगः रुक् मूलं मेहः
 प्रमेहः व्रणं क्षतं अशोधिर्नामा अरुचिरे चकः खुडं
 वानरक्तं कासः कसतः अपस्मतिरपस्मारः श्वासः
 श्वसनं शोषो राजयदमानत्र तल्याभादिशटीत्रि।
 कटकरजोर्द्राज्यः प्रोष्यं कफवानेद्यस्तरास्सोष्मक

२३
२३

फलः सौमकल्फः चतुर्जानं चतुर्जानकं उत्तमात्रिफ
ला पञ्चकंपञ्चकाष्टं लज्जानमरकारी ऐलेयं एलवाला
कं जटाजटामांसि अद्दोमुस्ता यासोदुरालभागिरि
मृत्तगेरकं रोधोरोध्रद्वयं विशेहरिद्राद्वयं अज्जनेसोवी
रां जनरसांजने मंजिष्टारक्ता वकुलोमधगंधः प्रियं
गुफलिनी षादिरोगायत्री न्यग्रोत्तरोहः वटप्ररोहः इति
मंदरिमेदः तत्कीदृशं आक्षेपकं प्रत्येकं कार्यमात्रं क्व
अत्रास्मिन्स्वदिरिमेदकाष्टो कीदृशो घटेद्रोणावाशि
ष्टे किं कृत्वा पक्त्वा केतले पलशतद्वयं कस्मात् स्व
दिरात्रगायत्र्याः इरिमेदतल्यं इरिमेदतलां इरिमेदतल्य
कतलां सूर्यद्रोणाचतुष्केकासां अषां उदकास्य कीदृ
शांतिपष्टनेवस्त्रगालिने क्वाथेन पुनः पाकेन घतेलोहि
भूते तत्रास्मिन्नेव हिमेशगिनीभूते कर्पूरान्धनसा

योनिर्भगः त्वान् चलं वायुं कस्मिन्मज्जाधातुवि
 शेषः स्नायुः स्तवः पदंचरणं अस्थिहाडं संधिसंधा
 नं कटिश्चोणि दोः बाहुः पृष्ठं वंशवत् तत्र हनौ जानौ जा
 नति जंघोरुः संधिर्मर्मणि सूर्ये पांखदिरन्तले रिमय
 लान्तका घटेनादिकं स्तेना प्यचनेति पागुस्त्वदापन्नं
 गयष्टीजम् पुंक्षोणीरहिमां बुकदूलचमज्जान्तिनमापन्न
 कं लज्जैलेयजठायद्यासगिरिर्मदोद्योनिशेऽञ्जने मं
 जिद्यावकुलप्रियंगुरवदिरन्यग्रो घैरोहरिमंकर्षराकुड
 वंलवंगसुमनस्यत्रीफलोलाङ्गिमे हन्वाङ्कगपंचसप्त
 तिगदानेवागुगुठीरवादिरीनेलंवेरिममेभिरेवविषये
 त्थाप्योवधवन्त्ययात् क्षिपन्नावप अगूर्योगकं स
 दाधातुकी पतंगं चंदनं यादृश्यादिमधु जल्ललाटा
 उद्गं प्रयोडदीकं डाशिरंसेव्यं हिमचंदनं प्रभुवालुकं कट्

२४

२५

वृचरतिवमीयदमकास ज्वरास्त्रे औषधंभवति
 किंकोलंबदरं व्योषंत्रिकटुकं इंडुकर्पूरालाजाभ्रं
 शालयः त्रिसरभिकं त्रिजातकं तं गानवदीरं अमृतं
 दुर्निर्निडिकं तन्कीडशं त्रयश्चद्वौ चम्रंदिश्र द्वाद
 शं च एकश्चष्टौ च चत्वारश्च जतना नूभागा न्मिलितं
 तत्र कोलस्य यदा त्रीणि पलानि तदा व्योषस्य मिलि
 तस्य द्वे पले कर्पूरस्य कर्कः लाजानां द्वादश पलानि
 मिलितस्या त्रिजातस्येकं पलं तवदीरयश्चष्टौ पला
 नि अमृतोश्चत्वारिंशद्विंशं सार्द्रयष्टिपलं खंडं शर्करा
 यत्र किं गुरां हृद्यं हृद्रोगहरं क्वश्चतिवमी तीव्रघ
 र्दिः जदमा राजयदमा कासः कासनं ज्वरतापः अस्त्रं
 रक्तपित्तं तत्रा कोठार्शः पांडुकं दूयहराणि दशदशाहं
 तराघ्नं तिपथ्या विंशत्या दन्ति कुंभाग्निगुडकराणि पलात्ता

रात्र कुडवंपलचतुष्टयंक्षिप लवंगंलवंगव सुवेका
 समनःपत्रीफले ज्ञानीपत्रीज्ञानिफले उलकंलौते को
 म्यःकुडवं प्रत्येकंपलं एवाश्वादिरीगुटीकात्मं ह
 न्यान्नाशयेत्कान् वक्रं मुखंगच्छुनीनिवक्रगास्तान्
 पंचसप्ततिमिनाद्गदान् गोगानप्रसंगान्नेलमाह
 नैलंचेन्यादि इरिमंनैलं इरिमेदनेलंताम कौरेभिरवस्व
 दिरगुटिकाद्व्यैः कप्यक्वाथोयद्योस्वदिरैरिमेदोत्तर
 योर्व्यन्ययान्मानविपर्ययात् इरिमेदत्तलपद्यंस्वदिरा
 तलोतिव्ययः तत्रगुर्वगिदीनां कल्कस्तस्मान्त्वदुगांतेलं
 तस्माच्चतुर्गुणः क्वाप्यः उत्तं हि स्नेहसिध्यति शुद्धां व
 निक्वाप्यः स्वसेक्रमात् कल्कस्य योजयेदंशंचतु
 षं वष्टुमं सिद्धनैलेकधूरादिक्षेपः कोलयोषिडुला
 जात्रिसुरभिकतुगास्तुडुहृद्यंदिस्वडंविहं हिदीदशेषा

२५

२५

दंत्योऽष्टषट्त्रिः सममधुवटकस्तंभतोशांनुपाताः पांडु
 र्शः शोफगुल्मज्वरजठरजराऽत्याऽग्निमेहदायादित्यनु
 ग्दाहभ्रमाशमप्राणकसनमहारुग्रहाणामवज्जि उच्यं
 भवन्निकः सममधुवटकः दौद्रिगावद्गोमोटकः सः कः
 पण्पादिकृत्तः पण्पाहरीतकी अवेदामुस्ता वेत्तविडं
 गं त्रिकयुगं त्रिकदुत्रिजाकत्रिफलायं पण्पाधात्र्या
 दादियुक्तात्वात् चविकाचव्यं ग्रंथिपिष्यस्तीमूलं द्या
 त्रीशामलकि तासुल्यः एकभागाकुंभस्त्रितृत् श्वेताश
 क्करो दंतीनिकुंभः ताः द्यौचषट्चत्रयश्च तान् भागान्भिलि
 ताः तेन पण्पायाः पदाकर्षस्तदाकुंभस्याद्यौकर्षाः श्वेता
 याः पट्दंत्यास्तयः कीदृशोवटकः स्तंभतः विरेकप्रतिबंधः
 उष्मांनुपातंयस्य अचित्यप्रभावत्वात् कपांडुरोगेअर्शो
 दुर्गमा शोफः प्रपद्यु गुल्मप्रसिद्धः ज्वरस्तापः जठर

ॐ

न-

अमान्यत्तपिदः घंनिन शयंनिकाः दंनिनिकुंभः कु
भस्त्रिचुन आग्निभित्रकः गुडः सिद्धः करणा पिष्यली ते
घांपलं मुष्टिं अष्टुः कर्षः आह्वं पलं मानि अष्टौ पला नि
अदः कर्षः तेषां क्रम मिलितानां पिंडो गुटिकाः प
थानां हरीत्र केनां विंशत्या विशिष्टा विंशति पलानि
न उपलानि उत्तं हि संख्या पलानां शतशः पलास्या
दिति पथ्यदिचूरां गुडया केन वद्धा गुटिकाः कार्यः
कति दश सर्वस्योषधस्य दशमांशेन एवैका गुटि
का कार्य दशाहं न रादृशभिर्द्विर्वसैरं तरिना एका मद्द
यीत्वा दशदिनानि विभ्रम्य द्वितीया मद्दणीयान् द्वन्
तीयाद्या इत्यर्थः किं घंति कोषो मंडलं अशौडिर्नामापा
उपांडुरोगः कंडू र्वर्ज ग्रहणी ग्रहणी दोषः ३१ तस्या
पथ्यादेवेतन्निकौ युगवविकाशं यि चात्रोपकुंभश्चेता

२६

26

धः

वनीयारव्याशनि चारः प्रियात्मज्जा मालैवं मधुक १
 ध्यं तगा नवदीरायष्टि जेठिमधु अक्षवीमीतकंल
 स्थमज्जा उपलाशर्करा कृष्णपिष्यली तन्वीदृशं
 यचचत्वारिचचत्वारिचवेचचररांच एकंच त्रिंशच्च ए
 कंच तानि आश्रणि पलानि मानं यस्य तत्त नन्नजीवं १
 त्यादिनां दशानां प्रत्येकं मर्द्ध पलं चरराः कर्षः पलवि १
 शेषरात्वात् स्वर्जराणां स्वर्जरिफलातां विंशत्यायुतं
 संयुक्तं पिष्टं कल्की कृतं कौरिदुसस्मितैरिदुसैः क्वदी
 रं पयः आज्यं द्युतं इदं गुडः दारुदेवदारु विदारी मूकका
 डी तिनिरिर्विष्कारः पदिविशेषः इत्वादीनां रसस्तेषां
 मर्द्धं च अहिम्न एकांच तानि पात्राणि आढकाः मंज
 तिः कुडवः प्रस्थ आतः कुडवः तन्नदीरस्य चतुः वक्षी पला
 नि आज्यस्य विंशति पलानि इदुसस्याष्टाविंशति

मुदरं जरावृद्धत्वं अल्पाग्निवद्विमांशं मेहः प्रमेहः दा
 योराजयदमा अदिनेत्रत्वकृत्स्पर्शनं नयो रुक्मरोगः
 दाहोदसमानत्वमिव भ्रमोभ्रममाणत्वमिव मि
 प्याज्ञानं च अशमाश्रमरी वृणां दन्तंकसनं कासंगहा
 रुक्मनीव्रभूलं ग्रहणीग्रहणीदोषः आमवातः सामो
 वायः नत्र ३३ दीराज्येदविदारिनिन्निरिसार्द्राधो
 कपात्रांजलिप्रच्छेसिध्यनिपिष्टुमिदुसलिलैरवर्ज
 विंशत्युतं न्यसेर्जीविनचारुमाधवक्तुमायय्यमदमजो
 पलाकृष्टमायं च वतु अन्तर्द्विचररौकत्रिशदेकाश्रिकं न
 त्तेरुशिशिरमधुर्द्विजडवं अष्टिचजीरोषणात्तिनास्वक्त
 नयदमवीजगदजिह्वोवलीन्साहृद न्यसेन्नादिपेत्
 किंजीवनोजीवनीयोगराः जीवांतिव. कोट्योदे मेदे
 मुङ्गमायपरायो चारुयभक्तः जीवकमधुकं चोतिगणोजी

२७

२७

जिह्विडुंगं ताम्रं शुक्लं ऐंजलं दिव्योदकं तनू ऐंजले
 नरोद्गादीनिपिष्ठागुटिकाकार्या कीदृशीचतुर्नत्रंष्टक
 दृष्टिमंडलं अन्यानिशुक्लमंडलं स्ममंडलसंधिकर्मा
 निनेयांमंजतं मंजनं प्रयोगेरात्रद्वागहरं कैः कल्कीक
 तं सनंस्त्रीदीरं मंजं मंजमूत्रावट्कं पलाशापुष्पं स्वर
 सः नैः कैः शब्दप्रत्येकं संवध्यते सचात्रिययायोगंती
 रादीन्लक्षयति इतिगुटिकाधिकारः सिन्नाभट्टाज्य
 मान्योः कुसुमफलतुलांतुलरवंडांचपक्वाघ्राघ्राघ्राघ्रा
 त्रिजाताहृक्जररागजैः दोदुमांन्याक्लेहः कासश्चा
 सक्षतासक्षतामप्युत्तमः सृष्टज्वरेस्वर्यद्वयवित्त्योवार्णा
 श्वमूढानलचलगुदजेस्वरणः पक्वा एवं ३४ डौषधंभव
 तिकः अक्लेहः योजित इत्यध्याहारः व्योषं त्रिकटुकं त्रि
 जातं त्रिसुगंधि अलकाकालवरी जररां जीरकं गजना

विदादिकंदस्याद्योत्तिनिरीमांसस्य द्वाविंशत् उत्तं हि वि
 दादीः गुरां योजयेत् कुतवादि तप्याद्वैति कीदृशो सिध्यति
 आसन्नपाको न प्यान्त्यस्येत् किं हि उडवं मधुः दोदुं
 उवधयं अद्योपलानि मृष्टिपलं च कस्माज्जीरोवणात्
 अजाजीमरीचाभ्यां मिलित्वाभ्यां कृतं हो हे तास्मिन् दीरा
 दिपाके लेखत्वं प्राप्ते शीशिरेशीतीभूते साले हगुटिका
 भवति कीदृशी पित्रास्तृप्तपित्तं तरंडरक्तं यत्ना
 क्षयरोगः बीजं शुक्रात्तिवि चलावायुः तयो रूक् रोगः
 तान् हन्ति स्वरोनादः उदो वलं ते करोति रोध्राग्रापदु
 यष्टि तुष्टरसजव्योषप्रप्रौढं रुमिष्टि तौ मे द्रंजलं स्तना
 जवदुके श्रद्धा र्दगन्याजनं भवति किं रोध्रंति चक अग्रा
 त्रिफला पदु सैधवं यष्टि जेठी मधु तष्ट मयूरशीवं रस
 जं रसांजनं व्योषं त्रिकटुकं प्रप्रौढं प्रयोडरीकं रुमि

२८

28

ग्रं

इकविधानेनपक्षः सुरयोगमूढनलचलगडजे डौयधं
 मूढौस्वकार्यमकुयारिणौ मूनलचलो अग्निवायू न
 स्मिन्गडजेअशसि अत्राग्नेःस्वकार्यआहारपाकः
 वायोर्मनलप्रवर्तनं ३४ शस्वाद्वादशमूलपुष्कर
 सठीयासस्वगुभावलपामार्गेभकरागमंतौयधवृकी
 ग्रंथग्निभागीरसाः क्षाम्रायप्यशतंयवाठकमपां
 पंचाठकंचायवास्वेदान्पाच्यमिमाः शिवाःसचस्मो
 गौंडीनलान्जालिः ३५ कृष्णानैलेधनान्पुनःकुड
 विकदौद्रेत्यगस्त्याभयाकासाशोभिहरीदिपञ्चरज
 शम्भासप्रनिश्यारुचौ डौयधंभवन्ति काश्चगस्त्या
 भयाअगस्तिहरीतकीनामावलेहः इत्येवंप्रकारः
 शस्वाद्वाशस्वपुष्पी दशमूलं बह्वस्वपंचमूले तत्र
 बिल्वकाश्मर्यजकशिपाट्वाट्टितौर्महन् रुचवहन्

गुकेशरं तैः दौत्रैः दिपलेकैः तथा सौद्रस्यमधुनांभान्याकुड
 वद्धयेतसिद्धं शीतलेमधुप्रादिष्वडस्मसंयोगस्थानिधिद्रु
 त्वात् उत्तंचोस्मोर्निहन्तिनदिति किं कृत्वाभट्टाकिं क
 समफलं कृत्वां डं अस्य तल्यं शतफलं कृत्वा ज्यघृतं त
 स्यमान्योः अस्ययोः कीदृशीस्विन्ना उत्तकथिनां तथा
 पत्तकालेहि कृत्य कीदृशी तल्यं खंडां शर्करातलायुक्तां
 कौयधंकासः कसनंश्वाससम्पसनं दत्तमुरदत्तं अस्त्रं
 कपिज्ञं दयोराराजयदमा वमधुच्छर्दि तमस्तिमिरं तट
 तया ज्वरस्तापः तत्र यथास्वर्पः स्वरप्रदः दृष्यः शुक्र
 प्रदः बल्यो बलप्रदः वरोपावरणप्रदः त्वक्वीजाविरहिता
 विकृत्वां डुरखंडानि उत्तकाप्य निष्पीडा किंचिद्विशोष्य
 तपे भर्जयेत् आज्यान्मृष्टानि तल्यं तल्यं खंडानि निष्पी
 डितरसेन पचेदिनिपाकविधिः मूठेत्यादि एवं कृत्वा

२६

२९

डविकंपलचतुष्टयप्रभाणंदौदं मधुयत्र कौबधं
 कासः कसनं अशोदिर्नामाग्रहणीग्रहणीदोषः स
 योराजयत्ना ज्वरसनायः नरादृष्टत्वे आसः असनं प्र
 तीश्यापीनसः अरुचिरुरोचकः तत्रः दीप्यायोद्
 धनात्रिजानजरगाद्भिमेगुडाद्वातलापाकः पीनसः
 शोफभूलकासनाशोयक्ष्मगुल्मज्वरे ३६ डोबधंभ
 वन्ति किंनलापलशान्नंनस्याः पाकोलेहिभावः कास्मा
 त्गुडः प्रसिद्धः आर्द्रकंनस्मान् तत्रगुडस्यार्द्रकलाभ्या
 र्द्रसस्यसार्द्रकलाकेसहदीप्योजमोजदा अयोलीह
 चूणः अदोमुस्तः धनाकस्तंवरी त्रिजानं त्रिदण्धि
 जीरकं नेषमर्द्राभिः प्रत्येकंपलाईनक पीनसः प्र
 तिश्यायः शोफः श्वपप्युः भूलंकोष्टव्याया कासनं
 कासः अशोदिर्नामा यक्ष्मायजयत्ना गुल्मः प्रसिद्धः

शुभनीद्वयगोक्षुरैः स्मृतमिनि पुष्करं पुष्करमूलं
 सठीकचूरः यासोडुरालभा स्वगुप्ताकपिकथु बलाभा
 दालकः अयामार्गः आघाटः श्रमकणागजपीष्यली
 अरुतागडूची डोषधंशुडी वृकीपाठी ग्रंथिः पिय्य
 लीमूलं अग्निशिवत्रकः भार्गी क्षिप्ता रसना रास्ता
 नाः क्षामाः प्रत्येकं द्विपलमिताः पथ्याशान्तं पथ्याह
 रीनकीनासांशान्तं यवाटकं यवानां पात्रं अपांज
 लस्य पंचाटकं पंचपात्रं एतन्सर्वं पाच्यं क्वाप्यं आप
 वस्वेदाद्यवस्वेदपर्यन्तं तत्पुनः पाच्यं किं इमां शिवाः
 अन्नक्वाप्ये इमां शिवाहरीनवः अयमेव वस्त्रपूतः
 क्वाप्यः गोडीनुलागुडस्य पलशान्तं क्वापिष्यलीतै
 लनिलस्त्रैहः क्षतं सर्पिस्तस्मान् अंजलिः गुडवत्रयं प्र
 त्येकं कुडवं वाक्ते एतन्नावत् पुनः पाकः कीदृशीकु

३०

30

काहिध्मा शोबोराजयदमा श्वासः श्वसनंकासः कस
 नं एकाहिकस्तृतीयज्वरः पित्तसोनासरोगः तान् हन्ति
 अलमत्यर्प्यमित्यर्थः कंसेपां दमूलजेगुडतलापण्या
 शानं पाचितं कशं शत्रिकदुर्वै जातयवजं प्रस्थाईमा त्रि=
 धान्वितं शोफामानिलगुल्ममेहकृशज्जाश्वासासृका
 स्त्रारुचिर्वैवर्यज्वरमुत्राशूत्रगुदरुक्क्षीहीनिकं सामया
 ३८ डौषधं भवति किं गुडं तलाचपण्या शानं तत्र की
 दृशं पाचितं लेहितं कंसेपां कंसे उदकपात्रे कीदृशो
 दशामूलजेदशामूलकाप्योद्भवे दोषापदावशेषे दोषो कं
 सो भवतीति जलदोरो लभ्यते ततश्च दशामूलस्य तला
 उक्तं हि तलाः काप्ये जलदोरो दोराद्व्यं तलामने नि
 कर्षः अतः अंशो भागो येषां त्रिकदुव्योषं त्रिजा
 तं त्रिसगंधं यवजं यवदारः ते कर्मधारयः प्रस्थाई

ज्वरस्तापःस्तत्र द्विदोरे पादशान्तललांनल्यभार्गीप
चेतन्यादं भूयोमयगुडशान्तेन्यस्यभार्गीशिवाख्या
त्रेकाष्टाश्रविकदुकचतुर्ज्ञानमध्यन्वितालहिकाशो
यश्चसनवकसेतेकाहिकापीनसद्गी ३७ पंचेत्ताप्य
येन किंदृशजटदशमूलंनस्यतल्लापलशानं कीदृशी
तल्याशनपलिकाभार्गीद्विजापत्रकद्विद्रोणकुंभघ
ये कासांश्रयांडकस्य भूयंपुनःपंचेत् केतन्याद
तन्यादोवशेषंवस्त्रपूतंकाप्यंकिंकृत्यान्यस्यनिदि
प्य केन्नमया हरीतकीगुडःप्रसिद्धःतयोःशान्तेनत्रह
रीतक्याःपलशानंगुडस्यपलशानं भार्गीशिवानामा
ल वैहःकीदृशीत्रीणिचद्वकंचक्रयेचनानिभ्राभ्राणि
पलानिवेषानानि त्रिकदुकंव्यायं चतुर्ज्ञानंचतुर्ज्ञा
नंकमधुदोदुंनेषांकार्मधारयः तैरात्वितापुक्ता हि

३२

ईः

३२

चविंशतिपलंसशिबं कथितं हरीतकीयुक्तं तलां हिकण्डां वि
 शानिगुडपलेयुक्तं कुंभांजलिनिवृत्तकुडवं व्योषाचवटेषु
 पुः प्रत्येकमर्मपलं तैलपलेनैलस्यप्लव्यं शीनिभूतेन
 स्मिन्निपलीकदौद्रमधुपलव्यं इत्येवंपुनः पाकालेहि
 भूताहरीतकीनाम त्वक्कुचं पांडुरक् पांडुरोगः उदरत
 क्वातोदरादि शोफः श्वपथुः रुदक् रुद्रोगः ग्रहणीग्रह
 णीरोगः रुशब्दः त्वादिभिः सहप्रत्येकं संबध्यते एषु
 गुल्मादिषु हिता ४१ रामनामसहाय पथ्याव्याघ्रोः पच
 शतयुगं वारिकुंभे पुनः सत्प्यात्रं पथ्यागुडशतानि यं चार्द्रि
 वटवटंचतुर्भिः दारदौद्रत्रिकटुकांचतुजानि विल्वैः समाना
 व्योघ्रीपथ्याजयानिकसनकासशोषप्रतिश्यात् ४२
 पथ्याव्याघ्रोः पलशतयुगं हरीतकीनां शतं व्याघ्रीमूला
 तां पलशतं वारिकुंभे जले द्रोपचन्याचं म्रादकावशेषं
 तो

नाशिवाशिवाचित्रकहरीतकीनामव्योषात्रिकटुकात्रप
 लत्रयेराचनर्जानकादंजलिनापलचनष्टयेन दोद्रात्मधु
 नाकुडवद्ययेनपलाष्टकेनदाराघवदारान्नशुक्लापलाह्न
 नयुक्ताशोफादिवुहिता शोफःश्वपथुःअशोडिन्नीमादा
 योराजयदमा कुष्टंनगदोषःपीनसःप्रतिश्यायःकुमयेजं
 तवः श्वसतंश्वासः अत्रअत्रदृष्टिः गुल्मःप्रसिद्धतिवुहिताः
 अग्निकृत्त जठराग्निकृत्त ४० दोषोपापंचपंचविंशतिशि
 वादन्यस्तिनोर्द्वातलांनत्प्रस्यंसशिवंनलांघ्रिकगुडंकुंभा
 जलिवद्विचु व्योषानेलपलेपुतर्द्विपलिकादोद्रेतिदंतीशि
 वात्तुकुपांडुदरशोफहृतग्रहणीरूग्गुल्मदायाशोज्वरे ४१
 अपांदोरोजलकुंभेपंचविंशशिवंपंचविंशतिपलानिहरीत
 कीपंचदंन्यग्नितोर्द्वातलांदंतीचित्रकाभ्यांप्रत्येकंपंच
 विंशतिपलानि नत्प्रस्यंतत्वाथंप्रस्य्यावशेषंउतःपंचपं

अपं

३३

33

काय्यं लेहः मधुनोमान्या नुगायामान्या कुस्मायामान्या
पूर्वोक्तो बलेहः रुद्धादीनां नाशनः ४३ यत्कादन्ति
कुडजान्नुल्लंजलघटेष्टांशं पुनः पालिकैः पाठाशाल्मली
घानकीधवविशालङ्गामविल्वैः सह तद्विद्यान्कुजाष्ट
कं जलगवाजादीरमंडानुयोक्तो सारंग्रहणीमस्तकदूरमस्त
कपित्तास्त्रगर्शोजयेत् ४४ आइजान्कुदजान् आर्द्रायाः
कुटत्वचः नुल्लपलशतं जलघटेनोपद्वेष्टो यत्कातं काय्यं
अष्टभागावशेषं गालिनं पुनः यत्कापाठावकीशाल्मली
मोचरसाधानुकीकुलमं घनोमुस्ता विषाग्निविषाल
जानमस्कारी आमविल्वं बालविल्वं एभिः पालिकैः
प्रत्येकपलप्रमारोः सहितं तत्तत्कुटजाष्टकं नाम लेहं
लिह्यात् जलतंडुलोदकं गोदीरंगोपयः अजादीरं
अजापयः षड् शालिभक्तनिस्त्रावः एषामन्यतमदु

तत्तद्वाप्यं पथ्यागुडशर्तं पथ्याशर्तंगुडपलशर्तं पुनः
 पचाश्पंचव्याघ्रीपथ्यादारस्थार्द्रपलेन दोदस्यषडभिः पर
 लेः त्रिकटुकस्यषडभिः चतुर्जनिकस्यचतुर्भिर्विल्वैः पलेः स
 मेतापुक्ताकसत्तादीनजयानि द्वाप्याव्याघ्रिललावहेपु
 तरिदपात्रघृतं प्रास्थिकं द्वाद्वाग्रं पथ्यामृताग्नियास्यसत्ताव्यो
 षाष्ट्रं गीदिजाः मन्त्रस्यं द्वापलविंशतीर्माधुतुगाकृष्णा
 त्रिमान्यन्विनोलेहो रुद्गुल्महिद्यम्कसनश्वासाशसंनानाश
 नः ४३ व्याघ्रीललाकं टकार्याः पनसत्तं अचूहेगुलघट
 कर्षकैकाप्या इदं पात्रं ग्राहकावशेषोयं द्वाप्यः प्रास्थि
 कं घृतं ग्राप्यादयो द्वाद्वाः प्रत्येकं द्विकर्षाः प्रास्थि विष्यली
 मूलं अमृतागडुची श्वानिश्चितकः पादोदालभा रसना
 रास्ता व्योर्वा त्रिकटुकं श्वदोमुस्ता षट्गीककटं षट्गी दि
 ज्ञाभागी मन्त्रस्यं द्वाः शर्करायाः पलविंशतिः एतन्सर्वं पुनः

३४

३५

पंच

क्वाप्याञ्चलप्यांशितेगे, केन पुनः पचेत् तै एकादशाव
 लेहामधुशार्करायुता आस्यामये मुरखरोगे प्रतिस्मरने
 प्रयोजनव्याः प्रतिस्मरणावैलायां मधुशार्कयोर्विनि
 योगः ४५ त्रिप्रस्थामलकीरसाद्गुडस्तार्द्रं चतुर्व्यं त
 योर्मन्व्योपुंदुषि दीप्य हृष्याज्जाजीवराषद्गु पाठाहाक
 रावैलुमादिकमयं ते दुस्त्रिजाती वरात्तु कवीजोदरमे
 हसकग्रहणीपांडुशुक्लकल्याणावः ४६ आमलकीरसा
 त्रिप्रस्थं प्रस्थत्रयं गुडस्यार्द्रं तला पंचाशत्तपलानि त्रिवृत्
 द्दुरास्यैकामानिका तैलस्यैकामानिका मानिका यलाय
 कं पंचपटु पंचलवरागानि द्विदीप्यं यत्वा त्वजमेदादि हृषु
 याविपुषा अजाजीजीरकं वरात्रिफला षट्पदं यद्दुष्या
 पाठाहकी अलाकस्तुवरी करगपिप्पली वंशविडंग ए
 दादिकं प्रत्येकं कथं प्रमाणां एवमेभिरोपधेः साधि शोयम

पिवेत् एवमन्तोसायादीन् जयेत् अष्टकादं प्रदत्तः
 अष्टकापित्तं रक्तपित्तं अष्टगशरीरं कर्माशः ४४ गाय
 त्रीरिमोघः पुंश्च समनोजं वृ समं गावयश्चेष्टा यष्टि
 पचं पचा न्यन मनो दोषो नुलां प्रपचेत् न न्यादं प
 लिकोः पुनः सखादि रैर्भू निवदावीरिमैर्भूयः पादिको
 रिको मधुसिन्ना वं तत्तन्नास्यामये ४४ खदिरः शरिमोहि
 सारः रोधोनित्ववः पुंश्च प्रयोद्धरिकं समनोजानि जं वृ
 सिद्धः समं गानमस्कारः वृषश्चैकहः श्रेष्ठान्निफला य
 द्दी यष्टीमधु पचं पचा दारु हरिद्रा एवामेकादशानां म्ना
 न्यन मस्य कस्यापि एकस्यां नुलां जलदोषो पचेत् न न
 पादं पादवशो धितं क्वाप्यं खदिरादिद्रव्यैः पत्येकं पत्न प्रमो
 रोः संपुनं पचेत् गायत्रीखादिः नूनिवः करानं दावोदि
 रुहरिद्रा शरिमोहिसारः नदपि पादवाशी वृणालिनं काला

कं डौवधं मुंठी क्रस्माजीरकं श्यामजीरकं एभिश्च
 नृगुरोः प्रत्येकं चतुःपलप्रमारोः पुनः इत्येव पंचजी
 रको नामावलेहः अवलार्जी स्त्रीरोगानृदुःप्रसूत्या
 दीनृजयेन् इत्यवलेहाधिकारः पुनंत्यशौविडपंचको
 लहपुषा जीराजमोदाद्विदाजालीहिगुकरंजसिंधुरुचक द्वा
 रैः पचेत्तृसर्पिषः प्रस्यं पात्रिकविश्वसारवद्यं भोमलुमुने
 श्रीरौल्याग्नेोपीतसगुल्ममेहकुमिरुकपांडुक्षयेष्वह्नं ५०
 विडंविडलवरां पंचकोलं मरीचरहीतवडूषरां हपुषा
 विपुषा जीरंश्वत्तं अजमोदादीप्यकं बुद्धिदंकाचलरां अजा
 जीरुष्मजीरकं हिगुरामठं करंजोतक्तमालः सिंधुसैंध
 वंरुचकं सौवचलाक्षारोपवहारः एभिः अत्यंशैः प्र
 त्येकमद्रूपलप्रमारोः सर्पिषः प्रस्यं पचेत् विश्वामः
 शुठुदकं सारामः दाडिमोदकं वदरांभः कोलोदकं

शतंताभ्यांजानोलेहः ससौदःमधुनायुक्तः काससंच
 उक्तवृकफंचम्भासंचहन्ति अयंविभीतकावलेहः ॥
 राहामिसिमोचिदीप्यहपुषावद्वकद्विम्बंष्टयुर्वदाशी
 नकदीप्यवेहवदरश्यामाभयानागंजं वैल्वंतीरमुडाज्य
 भाजनल्लाई प्रस्पयक्कंचतुःकंसेवैवचंक्कस्मीरम
 वलान्निःपंचजीरोजयित्ते ८८ जीरंजीरकं अह्लाकस्तु
 वरी मिशीशतपुष्या मेचिमोचिका दीप्योजमोदा
 हपुष्याविपुषा वद्वद्विम्बंमूंडीरहितं दृष्टुवाष्पिका
 वेदाकाआमलकी अशीनःकोश्लितपरादीप्योयवा
 ति वैल्वंविडंगं वदरंकोलंश्यामाप्रियंगु अभयाहरीत
 की नागंजंनागकेसरं एतत्सर्वं वैल्वंप्रत्येकंप्रत्येकं
 पलमाप्रणे दीरस्यभाजनंआढकंपयसःगुडस्यतला
 प्रपंचाप्रत्यलानि आड्यस्वप्रस्पयः एभिःपक्कंसेत

३७

37

द्राक्षाभयापोक्षुरैः दीप्योग्रावदसुरर्द्धिष्टंगीसठिकाव
 श्रीवयुगोक्षुरैर्हिध्माश्वासहनस्वराग्निकसनेव्याघ्रंभ
 साज्यंष्टतं ५२ रास्त्रासना सारोदाडिमसारः वदूवरां
 वदूदुकं त्रिलवरांसेधवसोवर्चलविज्ञानि दारोयवता
 रःधधान्योश्चामलकीभूम्यामलकांरुकीपाठी भार्गी
 फांजी यासोदुरालभावलावाद्यालकः अक्षोऽम्बुकेनसः
 वेहं विडंगं वृहतीसीही द्राक्षागोस्तनी अभयाहरी
 तकी योष्करं पुष्करमूलं दीप्यो यवानि उग्रावचा अदो
 उत्ता सरदेवदारु रुद्रिः असिद्धा ष्टंगी कर्कट ष्टंगी
 सठीकक्षरः वृष्णीवयुगमं पुनर्बवाद्यं दोक्षुरः स्वदं
 दृष्टा एभिः कल्कीकृतेः व्याघ्रंभसा कंटकारिका येनष्टत
 साज्यं हिक्कादिमुहिनं हनसरः स्वरसाधः हर्तीग्निः २
 अग्निमांघं ५२ गोप्योपएयोनिशेरुक्ननहमवृहती

डाः

गोः

मस्तुदधिमंडः सुतंचुक्रं एभिः पात्रिकैः प्रत्येकमाह
 कप्रमारीः बहुलनाम सुतं ज्वरादो हितं दिव्याद्यानि
 त्रिकदुकादुकाकुंभदंतीविद्योग्राश्रेष्टा पाठावर्धकरतलेः
 लु= शुकपयोः सुहिदीरपलेनपिष्टैः सार्पिः प्रस्थं पच सजयति शिन्न
 वध्माशमगुल्मह्रीहः कष्टं कठिनजठरेते हरेकीचवज्रः
 ५१ दिव्याद्योः सुद्राव्रह्मणेया आग्निशिन्नकः त्रिकदुकं
 व्योषं कदुकातिक्ता कुंभस्त्रिदन्तं दंतीनि कुंभः विषाऽ
 निविषाऽग्रावचा श्रेष्टा त्रिफला पाठावर्धकी आर्गवधः
 शम्पाकः एषाकारतलेः प्रत्येकं कर्षेः चलाभिः पलेरि
 त्यर्षः सुकपयः सुहिदीरपलेनपिष्टैः सार्पिषः प्रस्थं पच
 चसवज्जोतामघृतं सशिन्नादीन् जयति कठिनजठरेक
 रकोष्ठे स्नेहते विरेचनम् रास्त्रासारबहुधरां त्रिलव
 राक्षारविधात्रीवकी भार्गव्यासबला स्नेहेन रहती

दे=

३८

38

सितोच्चाजमोदाश्रगंधामेधेः पद्माहृदंती सखमवरिवराजी
 वकोदारुवीरे व्याघ्रोद्गादावहिंगुत्पलहिमकटुकालक्ष्म
 सोलानिशोनेः सिद्धदीरे फलाज्यं शिष्ययुवयुवैर्नो भूतशुक्रा
 न्नवान्नो ५४ मंजिष्टारक्तयष्टिः कुसुंपालकं कौन्तीरे
 रागुकामधुकं येथीमधु ननंनगरं सिताशर्करा उग्रावचा
 अजमोदादीप्यकः अश्रगंधांवाजिगंधा मेदेमेदामहा
 मेदाचपद्माहः पद्मकः दंतीनिकुंभः वरीशतावरी व
 रात्रिफला जीवकः प्रसिद्धः दारुदेवदारु वीरेकाकोली
 द्यं व्याघ्रोद्गादावहृत्तीच द्राक्षागोस्तनी अष्टोमस्ताहि
 गुडामठं उत्पलं नीलोत्पलं हिमचंदनं कटुकानिक्ता
 लक्ष्मणा ७३ जजनी एतान्तरि निशेहरिद्राद्यं तेः
 कल्कीकृतैः दीरैश्च नं फलघृतं नाम भूतार्निः शिशो
 शुक्रार्निः पूनि आर्तवातापांयुवैर्नोहितं ५४ सप्ता

सारतालीदंतीश्रेष्ठेष्टीपन्नकोलोत्पलसुरविकसेलेयवे
 लुंभकोत्था स्त्रीदीप्योग्रावृजानीमुकलामिनिमृतंतेनक
 ल्याणाकाज्यंकंडूमुष्टिपांडुज्वरगरकसतोन्मादशोवे
 शुपुत्रं ५३ गोप्योसारिवाद्यं यथेयोश्चालियार्णिष्ट
 द्विपरार्णिच निशोहरिद्राद्यं रुक्कुकुष्टं तनंतगरं हिम
 बंदनं बहनीसिंही सारोदाडिमसारःतालीसेतालीस
 यत्र दंतीनीकुंभः श्रेष्ठान्निफलाऐंष्टिइंदुवाररागी यद्र
 कं पन्नकाद्यं एलातटिः उत्पलंतीलोत्पलं सरंदेव
 दारुविकासामंजिष्टा ऐलेयएलाबालुकं वेलंविडुंगं इ
 भंतागकोशदं कोन्तीरेराडका स्त्रीप्रियंगु दीप्योयवानी
 उग्रावृक्षा मृदामस्तु ज्ञानीमुकुलंज्ञानीकलिका ३
 तिसमाप्नो जेतकल्कोमृत्तंमाज्यं कल्याणाकं नामक
 इादिबुहितं पुत्रं प्रदत्त ५३ मंजिष्टाकृष्टकोन्तीशूद्रुकनन

३६

39

रोहिषं कद्रुणं यासोडुरालभा वेहंवीडंगं मदयन्ती य
 चिकाडग्रावचा गजाका गभपिष्यली क्षिजाभार्गी
 निम्माकदुकाव्योषांत्रिकदुकं मत्तसोराष्ट्री अग्निमि
 त्रकः तीलीकासांजनी निचुलोवंजुलः तैर्मवादिभिः
 कल्कीनैः पंचगव्यं गोमयगोदीरदधिमूत्रचूजानि तत्र
 घृतस्यस्तेहत्वादेकोभागः इतरेषां काथा दीनां द्रव्यान्वान्
 पंचभागाः पृथक् स्तेह्य समंदद्यान् पंचप्रभानितुद्रवंमिति
 वचनान् एतन्मूत्रं पंचगव्यं नामं पांडुदिबुहितं धात्री
 नोयसुधापयो जालिसिंधुर्द्रशारोत्रिवृत्तकं पिल्लदिपले
 जले जठरिणो विंशत्यमानो पंच एष धात्रीनोयं अमल
 कोक्ताथः तसंजालिपलचतुष्टयं सुधापयः सुहीदीरं
 तस्यपलं सिंधुसैवं तस्यार्द्रशारणः गघाराकाईः तद्वत्
 कुंभः कं पिल्लोरं जनकः तयोर्मिलितयो द्विपलं प्रत्येकं पलं

चेत्यां द्वः

कोदशमूलपुष्करवराभार्गीद्वितीयोतिशोमूर्वाद्याद्यवा
सफल्मकरागान्तिगर्धस्तज्जले मूर्वाकुंभकिराजपु
ष्करवृकी रत्नीकदंतोतिशोगोप्योरोहिषयासवेदमद
यंत्युग्रागजकादिजाः ५५ त्रिज्जाव्योषमदगतिनीलिनि-
बुलास्तैः पंचगव्यपशोर्ज्वरशोषगुल्मजठरायस्मानकास
तये सप्तकः सप्तपर्णः दशमूलं व्याख्यातं पुष्करमूलं
वरात्रिफलाभार्गीद्विजा इदुःकुटजः नीलिका कालां
जतीतिशो हरिद्राद्यं मूर्वामधुस्रवा आघातोऽपामा
र्गः यवासोदुरालभा फल्गु काकोडुंवरिका इमकराग
गजपिष्यली त्रिज्जाकटका आर्ग्वधः शम्यकः तज्जले
तेषांसप्ताक्षादीनांकाप्ये मूर्वामधुरसाकुंभस्त्रिवृत्त कि
रातोभूनिव पुष्करं पुष्करमूलं वृकीपाठा भूत्तीकंभू
रणांदन्तीनि कुंभः तिशोहरिद्राद्यं गोप्योसारिवाद्यं

सेदद्दीप्तीलितेअष्टवानेघनादष्टगुरातेप्रत्येकंचतुर्गुणे
४० सिद्धं धृतं कृष्णादिबुहिनं कृष्णं मूत्रं कृष्णं गुप्तिगुदमूलं ५९

८ = वृश्चिवोवोदंती सरवरराकापित्थामया कर्कशरुत्तक
५० मूलेरुनीदशांघ्नो यधं सठिचदशां प्रयुक्तनक्तुध्ना
प्रस्यः कोलाघवाद्याष्टगुराजलसत्तेचां किंगरोहिणीया
भागीचव्याधिकृष्टो यधनिचुलवराविलकंपिष्टं ज्ञेयः एत
प्रस्यो धं न्वंतरा ज्ञ्यात्तयकडवमधून्मादगुल्मात्रयां
डोमेहार्यः कृष्णशोकोदरगरपिटिकाविद्रुधिः श्वासका
सो वृश्चिवोपुनर्नवाद्यं वोदवोडिकाकारः दंतीनिकुं
मः सरदेवदारु वरुणावरणो कपित्थकोठुं अभयाह
रितकी अक्कोरिथिका अग्निश्चित्रकः अरुमलान
काः रुक्मस्तुहा मूलेपुष्करमूलं पिप्पलीमूलं च धूती
करंजकोकरंजं च दशां हिंशमूलं डोयधं गुंठी सटीक

जलमुदकं च तत्राक्षतगुणं एव सर्वभुममध्ये विंदाज्यमानं
विंदोर्धतस्याष्टोपलानिपंच जठरिणो वान्नोदरादिरोगि
रात्रिजुरोगनिवृत्त्यर्थं विदुश्चतस्यनाम ५६ जानीमि मित्य
वपटोलपत्रकटुकाचुष्ट्रद्विपीनारुणागोपीसिक्लृकरं
ज्वीजमधुकोशीराज्यमुग्ररोग कृष्णशोणहरणीकफानि
लगुदान्तीष्वष्टवानघ्नचंगेरीरसद्विपंचकटुदीप्पाहा
वकीश्रादुरेः ५७ जानीमालली निंबःपितुमंदः पटोलः
प्रसिद्धः एषांपात्राणि कटुकासित्ता उत्थंमयूरभ्रीवं दि
पीनेहरिद्राक्षयं अरुणामांजिष्टा गोपिसारिवाक्षय सिक्लृ
त्थं मधुाक्षिष्टं करंज्वीजप्रसिद्धं मधुकंज्वीमधु बुशीरं
सेव्यं बालो कल्कीकृतं सिद्धं अज्यउग्रेदारुणोन्नरोगहितं कृष्ण
शोनिपंचकटुपंचकोलं दीप्योयवानि अलाकस्तंवरी वकी
पाठा श्रीविल्वः हरोगोक्षुरः एभिः कल्किकृतैः चंगेरीस्वर

४२ ४१ रसादः यत्कान्तोयवहे पुनर्नवललां का सहिदभीतला
 ५) ५) अश्वाक्षाभीरुदशांघ्रिरुक्षुपयस्येदशांमास्तनः प्रस्यं
 दिदिसकृत्ययो घनरुबुस्तहात्यचेदाढकेव्यामेः पिष्यलि
 दीप्यसिंधुमधुकद्राक्षौषधंयंयिभिः गुल्मार्शः खड
 धि- वध्मीविद्रविमरुक्षीजान्निशोषांदरप्रीहघ्नसकुमारकंस
 रिविहितं वरायंसरं वहरां पुनर्नवललां वर्षाभूपलशानं
 कासः पोषगल दिदभीस्पूलस्सूक्ष्मदभौ तलोदेवत
 लः अश्वाक्षा अश्वगंधा आसिंधिभाषा अमीरुशर्ता
 वरी दशांघ्रिदशमूलं रुबुएरंडः इभुः मृजः पयस्यापयसि
 काडुधिकाडुधीतिभाषा इत्तुप्रसिद्धा ॥ ३॥ लपतान् दशांमा
 त्रयन्येकं दशपलिकान् तोयवहेजलदोणचक्रकेपत्ता
 तनः काप्याढकेऽवशिष्टेपयसः प्रस्यद्वयं घृतान्नरसद्वयं

सो नन्नदृष्टिवादिकं दशामं प्रत्येकं दशपलप्रमाणां
 कुलत्थकोलयवेभ्यः प्रत्येकं प्रस्थमात्रं अत्र अस्मि
 द्रव्यगुणोत्तजलेन सृजेत्तं ह्योपादावशेषे रोहिषोभू
 यशां उग्रावचा भार्मीभारंगी चव्यंचविका द्विष्टास्मा
 पिष्यलिगजापिष्यलो डौषधं पुंठी निचुलो वंजुलः
 वरात्रिफला वेतं विडंगं कं पिल्लोरं जाकः कुष्टं पालकं कलं
 लोटः एभिः कल्कीकृतैर्धान्वं नारायणात् प्रस्थं सिद्धं धा
 त्वं नराज्यं तथा दिवुहितं यस्य सिद्धं धात्वं नरं नाम
 खुडं वा नरत्तं अत्र अत्र वृद्धिः सत्तोऽद्रुवासकांभः कुस
 मश्च न च तं धांति वीसर्पशोषे पिता स कश्चास गुल्मज्व
 रक सततमः कामला हृत्त्वार्त्तौ ५६ वासकस्याट्ठ
 वकस्यांभसीस्वरसेन तस्यैव कुलुमेः कल्कीकृतैः शृत्तं च
 तं सत्तोऽद्रुमधुना सह पीतं भ्रांत्या दोहिनं भ्रांतिभ्रमः

४२

५२

स्प्यमेकमिनि एतत्सर्वजलघटेवारिद्रोशोपचेत् न तस्मा
 न्नक्षायान्नपात्रेष्वाटकावशेषेष्वाप्येदध्याटके दध्ना
 ट्के पात्रे यवतारपलत्रयकल्के हविषो घृतस्य विभांती
 प्रस्यमेकं पचेत् न न्न घृतं वा न रोगा हि सुहितं वातल
 रे त्रिवृता विनापक्तव्यं शंसवान्नाहममृता कवली मलयुगात्र
 सोमा वरीत्यं गंगपयसा घृतं चलकफघ्ना पुष्पसारस्कृतं ६३
 शंसवा शरवपुष्पी ब्राह्मी ब्रह्ममंडूकाश्मृता गडूचि
 अर्कवली आदित्यवलीत्यर्थं मलयुकाकोटुं वरीका उवा
 वचा ब्रह्मसोमा भारंगी वरीशानावरी एभिरक्षिभिः कल्की
 हृत्तेः सिद्धं पयसा द्रुवेरा कल्कापितया च तर्जरां घृतं च त
 च तर्जरां गोदिरपचेत् इत्यर्थः एतददृष्टं गंगतामघु
 तं चलकफघ्नं वा न्न श्लेष्महरं आयुष्यं आयुर्वृद्धिकरं
 सारस्वतं मेधाकरं प्रदरे ६३ तस्मात्कोशार्थं च द्याकि

रुवुत्तेहान् एरंडं तेलान् सक्तस्यैव एकमेव प्रस्यं पचेत्
 पिष्यलीकृष्णादीप्यो यथाति सिंधुसैधवं मधुकं जेडी
 मधु द्राक्षा मृदिका डोषधं सुंठी ग्रांभिः पिष्यलीमूलं
 एभिः क्षामैः प्रत्येकं द्विपलकैः कल्कीकुत्तेः तन्धुतं सकृ
 मारकाख्यं गुल्मादिघ्नं भवति सरवीनां हितं वराण्यं ब्रहि
 तं सरं विरेचनं बृंहणं पुष्टिकरं मरुदग्निं वानव्याधि
 बीजार्निः शुक्रार्निः वानव्याधौ प्रस्यार्द्रं गुरुपंचमूलस
 रलासिंहीरुवोस्तत्समरोध्रादिस्त्रिफलां पचेत्तल घटे तत्पा
 त्रदध्याढके ६१ सत्तारत्रिपलेदिमाति इधियस्तत्सर्ववा
 तामये योनिव्यापदि वध्मं गुल्मजठरे वातज्वरे त्वत्रिवृ
 त् गुरुपंचमूलं बृहत्पंचमूलं सरलात्रिवृत् सिंहीरु
 हता रुवेरंडः एभ्यः प्रस्यार्द्रं प्रत्येकं पलां रोध्रः तिलकः
 तत्समं प्रस्यार्द्रं त्रिफलादिः तस्मान्नरोध्रात्तद्विगुणां प्र

४३

५३

पद्माक्षः पद्मकः यक्षीयक्षीमधु त्रायन्ती त्रायमाणं
 ऐंद्री इंद्रवरुणि इंद्रजः इंद्रयवः इत्यनेन कल्केन लि
 तं नाम धृतं पंचा अष्टपुराणमंभः द्विपुराणं शिवांभः आ
 मलकीरसः एतन्मदरादिरोगेषु पिने च हिनं प्रदरं अ
 रकदरं रुद्रक रुद्रोगः गान्निव्रडि व्रणः अस्वं रक्तपिन्नं
 वेलाक्षसनाश्रीं शिपाग्निरवदिरा रुक्म मयाः यो
 दलं धिक्काष्टादशवास्त्र हपंचरं वोलोहेय सायोनले
 पादत्सेत्रत्रिवरीरसे समपयो मृगायचाडुपंचरुत्तेलं
 चास्यति नारसिंहमविलान्जरामंतकं ६५ वेलवि
 डंगं अलोविभीतकः असतो वीजकः शिंशापाकृष्ण
 सारा अग्निश्चित्रकः खदीरो गायत्री अरुको मलार
 तकः अभयाहरीतकी अपोदलं लोहपत्रं एतन्सर्वीषी
 दृप्तचूरार्य अष्टादशवाः अष्टादशगुरो नवारिणाः ७

वरायय्येशीरमूर्वापीने गोप्यो हिमव्यवरी निवभू
 निवन्निनाः कस्यो छिन्नाकुलकविद्यायासयप्रा
 कषष्टीत्रायन्त्येद्रीजमिनिपचाद्युद्दिभः शिवांभः
 ६३ सारिस्तिक्तं प्रदरपिटिकाकुटुबी सप्यदाहिकं
 दण्डंभ्रमदन्तमोव्यांगविस्फोटगंधं शोषोन्माद
 ग्रहाणीजठरेकामलाविद्याचेरुदरुदुग्गुल्मापचि
 गन्निरशिरोर्शोविरगास्त्रेद्युपेने ६४ सप्तायः सप्तप
 राः उग्रावचा म्भारगवधः शम्भकः दकीफठा
 वरात्रिफला पर्यटः प्रासिद्धः उशीरंसेव्यं मूर्वामधुर
 सायीनेहरिद्राद्यं गोप्यो सारिवाद्यं हिमचंदनं वृ
 कौवासा वरीप्रान्तावरी निवोम्भारिष्टः भूतिवकिरा
 नु मीन्ताकटुका पीप्यलीद्यं छिन्नागडूची म्रेश
 मस्तना कुलकोपलोदः विद्याऽतिविद्या यासोडुरालभा

३०

व्योः

रुसे

४६

५८

प्कारमूलं वलावाद्यालकः चंडासरलः सरंदेवदारुः अजा
 अजगंधा दुरोगोदुरः एभिसहितं सखिन्नास्त्वुगडुच्ये
 रंडाभ्यांसहितं मारवनेलं नाम त्रेन्ननेलमववाह्यादिषुहि
 तं अववाहकः अर्द्धगिशिवो एकांगवायुः अपतानोः
 यतानकः आदोपश्चादोपकः आद्यमारुत अद्यवायुः
 त्रिकारुक् त्रिकमूलं अवयवरुक् करारिमूलं दोःकांयः
 वाहुकंपः मूर्धकंपः शिरकंपः अर्द्धतं एकायाम अ
 त्रेन्ननेलमाख्यादिक्ताथः मांसस्वाप्योमस्तुकांजीकंचेति
 यत्कारिद्रव्याणि इति मारवनेलं करारिगे दृढं तारो
 मूलकमस्महिगुमिशिरुक् मूठी त्रिबहोभिदं मूर्द्धजगंधि
 सरोयशिशुरसजावृत्तेनाभिने प्रतः रभाभो मधुस्तकपूरक
 रसैः स्यात्तद्वारनेलं मृत्तौ पिडं सर्जरसोत्पालारुणामधुधिरे
 अववाहास्रजिन् ७० तारोयवदारुसाजिदोसे मूलकमस्म

मस्तकमूकेः दृष्ट व्योवोग्रामिसिसिंधुगालसरणीरास्त्रा
ननाम्बररागापाटाकिंजविशाखपुष्करवलाचंडासरा
जदुरैः साष्टिन्नोरुवुमाखनैलमववा हृद्गंगशोभापत्ता
नाक्षेपाद्यमस्तुत्रिकावयवरुग्दोर्मूर्द्धकंपादिते दृष्ट
माखाप्रसिद्धः उमाश्रवणी शाराप्रसिद्धः एषां वीमा
नि शेरवकः कुरंडकः यवप्रसिद्धः दुद्राकंटकारी त्रि
कटो गोदुरः रुषभिकपिकाष्टः कर्पासास्थिकर्पासा
फलास्थि कुलष्टः प्रसिद्धः टिडुः स्योनाकः वदरं कोल
आज अजसांस एषां क्वाप्य मस्तकदधिमंडः अमृतक
कांजिक व्योषं त्रिकटुकं उग्रावचा मीशिशानपुष्पा
सिंधुसंधवं गालमदनफलं सारणीप्रसारणी रास्त्रा
रसतानननगरं अश्वाम्रश्वगंधा रक्तमंजिष्टा पाठार
दकी किंजल्यं पद्मकेसरं विप्रगाखापुनर्नवा पुष्करं ७

४७

५७

काकोलि अम्बाअम्बागंधा मिशिशानपुष्पा मांसीमृदा
 मांसीवृद्धशैलेयं तननगरं रुक्कुकुं मेदाप्रसिद्धाविशा
 या पुनर्नवा अरुणामंजिष्टा राक्षारसना एलाचुटि उग्रा
 कचा वलावाद्यालकः स्थिराशालियणी हिमचंदनं सरं
 देवदातं लभिः कल्किरुतेः वरिवादिराणी शानावरी स्वरसे
 तैलेनमल्लयेदीरेचधिः तैलान्द्विगुरोसिद्धतैलंअभारुते
 लंनम अदिलव्याधौवानरोगेरवुडेवानरुते वधर्मानि
 अत्रवृधौ दीरोक्षयरोगिणि कृष्टंकपलादिज्वरावृद्धत्वं
 आस्यशोष्मुरवशोष्य वधिरंवाधिर्यं व्यंग मरवलां
 धनं अस्त्रपितं रक्तपितं ज्वरनापः एषुहितां इत्यभीरु
 तैलंशानावरी भागीनीयोवधपटाशिलाखरादिगुधाक
 दं वस्त्रीनिगुंडीदधिसुरकुवुश्रीपुंरंडावनादौः मल्लेक
 लुक्कपयासिरजनालानलेवज्जुतैलंलंन्यशोरुक्कगेतीचल

मूलद्वारः हिंश्रामठ मिशिप्रानपुष्प रुक्कुकुं शुंठिताग
रं त्रिपदुंसेधवेसोवचलंविडानि औद्रिदलवरां भर्जुग्रांविभ
र्जपत्रं सरेदेवदारु उग्रावचा शिग्रुःशोफंजितैः रसजंर
सांजनं म्रव्योमुस्ता तेतदारादिकल्कोनरंभांभःकदलाप्रव
रसः मधुस्तनंचुक्रमेदः पूरकरसोमानुलुंगारसः एभिभि
त्रैःपृथक्कृजैः चतुष्टयेकंचतुर्गुरोः तत्तद्वारतैलंनामस्या
न प्रवान्नैकिरीरोगेषु इतिद्वारतैलं वातरोगेवान्नास्टजि
पिंडेत्यादि म्ररुगागमंजिष्टा गोपिसारिवामधुत्तंमधु
क्षिप्तं दारणावाहः एभिंसिद्धंतैलंनामवातनास्टजिवातर
नैस्यान् वातव्याधौ वातगाध्वामिसिमांसिवृद्धनगरु
क्रमेदाविषायाभक्तगायान्तैलोघ्रवलादियराहिमसरेतत्त
वरीवारिणि दीरेवादिभिरुतैलमनिलव्याधौरवुडेवधर्म
निदीरोगकुसुजस्यशोषवाधिरव्यगात्रापित्तज्वरे ७९ कौण

४८

५४

हिमोग्राश्वाहृद्गस्त्रासुरैः समवरीतोयं चतुर्गोः ययः
 ७३ मन्याकंठहृत्प्रहृत्वरददात्यैकागशोर्वेऽद्रियं
 शैवधर्मतिवात्तरोगिषुतराश्चैभेषुतरायरां यचांद्रि
 यंमहृत्स्वमध्यमानियंचमूलानिमहृत्स्वेव्याख्यात
 वलापुनर्नवैरंडैः शालिपराणी द्वयेतचमध्यमंपंचमूलं
 स्यात् परार्तना इतिविशोषापादानात् शालिपराणी
 एष्टिपराणीरहितंमध्यमं सारवपराणिमुद्रुपराणीरहित
 त्वं पारिभद्रकंठकिंठकः बलिकाऽतिबला अश्वात्
 श्वगंधा सारराणिप्रसारराणि एताः दशपालिकीप्रत्ये
 कं दशपलप्रमाराणाः वावहजलद्रोणाचतुर्वेपच न
 स्मिन्कायेद्रोणावशेवेतेलाढकंपंचारुक्कुक्कुं वृश्ची
 वंशुनर्तवा मिशिशान्पुष्पा जटामुरामांसी यटः
 सैंधवः चतुःपराणिशालिपर्सा एष्टिपराणिर्मिवपराणि

कफलगदग्रंथिमाला ७२ भार्गभिभारंगी तीयोराजक
 दंवकः डोयधंमुंठीपटुः सेंधव शिला मनःशिलास्व
 राडिग्धावनकदीरी कुदंवः प्रसिद्धः स्त्रीप्रियंगुनिगुंडी
 सीधुवारकः दधिप्रविष्टकः सरदेवदारु रुबुरेडः श्रीवि
 ल्वं पुरोगुगुलः ऐंद्रइंद्रवारुणीश्रद्धामुक्ता नार्दरसो
 जनं रंजनः कापिलकः आलोहरिन्नलः अनलोन्नलकः
 एभिः कल्किहनेः श्रवस्तुक् पयसिश्चर्कदीरेस्तु
 दीरेचामिलित्तैलं नल्लेसिद्धं तैलं वज्रनैलनाम अशौडुर्नी
 म अरुदनं गान्तिर्नाडिवरा चलोवायुः कफश्रुय्यात्
 गादकाद्यादिः ग्रंथिः प्रसिद्धामालयांडमाला एतागेदान
 हंनि शुनिवज्रनैलं वानरोगे पंचाघ्नित्रयपारिमद्वालिका
 आसारिणीर्वविहपएईनादशपालिकीः पंचघ्ननैलाट
 कंघाश्रिकैः रुक्मश्रीवामिश्रीजटापटुचतः परागितैल

लात=

८

गुल्मां त्रैविद्वये ३०५ युक्पंचां हिंशमूलं कुलत्थः
 ४६ कुलत्थकः कौलंबदं यवनीलाभूकः एतेषां वाक्का
 यः तस्यांश एको भागः निलतेन तस्यापि अंशः एको
 भोः भागः बलां बौ बलाकाप्यः तस्य बडुगाः पयः दीपित
 ५१ पियडुगाः एतत्सर्वं विलिनं पचेत् पटुसैधवं वरीशना
 वरी रक्तमंजिष्टा बदारी भूमी कुष्मांडी नमंतगरं
 गोपीयुक्सारिवा द्वयं मिश्रितं पुष्पा दत्तदेवदारु
 जीवने जीवन्त्यादि दशकः बलावाद्यालकः वृद्धं शैलेयं
 त्रिजानं लवणं त्रैलं अगुरुं गोकं श्रेष्ठं त्रिफला बेलोजा
 तिरसः विशाखा पुनर्नवा सज्जोरालः स्मलवृक्षः उग्रव
 वा अम्बा अम्बगंधा जटाजटामांसी रुक्कष्टं हिमं
 चंदनं एभिः कल्कीकृतैः एतद्दलानि लं नाम सृजितकारो
 गेवाल रोगे योतिरोग ज्वरार्निष्ठ हतास्थिषु हतमर्मासु

मुरुपरि तननगरं एतावतिः हिमचंदनं उग्रावचा अम्बा
 अम्बगंधावृद्धशैलेयं रसारास्ता सरंदेवदारु एभिर्ह्याम्रकैः प्र
 तिकंदिपलप्रमारोः कल्कीकृतैः समवरीनोयं तैलेनत
 ल्यशतावरीरसं चतुर्गोपयः चतुर्गुणंगोक्षीरं एतन्नैलं
 सिद्धं नारायणं नाम मन्याग्रहादिषु हितं मन्याग्रहः कंठ
 ग्रहः लुग्रहः ज्वरस्तापः रदान्निदं त्वया एकांगशोषः
 पक्षवधः इन्द्रियभ्रंशोत्तेजादिनाशः वर्धश्चतुर्द्विः बान
 रोगिणिनरेऽश्वे इमेव इति नारायणं निलं युक्पंचां हि
 जलं न्यं कोलपववास्तेलं वलां मः पयोशोशः घट्टयडिदं
 पचेत्पटुवरीरत्तया विदारनेतैः ७४ गोपीयुक् मिश्रीदा
 कजीवनबलावदन्निजानागुरुप्रेष्टाबोलाविशाखवि
 सर्जितरेलो ग्राह्याजदारुहिमैः सत्तावालमरुद्गगन्निधु
 बलानैलं ज्वरोन्मादयो मूत्राद्यान् हतात्पिनर्मकसना

५०

50

श्रीगणेशादः पृथुसादः उत्तसादश्च एवमुहितं इत्यन्वे
 संतैलं पीनसे अथ यद् वंडुतैलं त्वक् जीवामधुवेहसिंधु
 ननयद्ये रंडास्त्रामिश्री विष्णोर्भंगकनेल दुग्धमिति य
 दिहृर्धुक्तावतं त्वक् कलवंगत्वक् जीवाजीवन्ती मधु
 मधुकसारः वेहं विडगं सिंधुसैधवं ननं नगरं यदी
 यदीमधुः एरंडोरुबुकः रास्त्रारसना मिशिशानपुष्पा
 विष्णुमुठीं एभि कल्की दूने भृगु तैले दुग्धपचेत् भृ
 गवकभृगोदकं मार्करसः दुग्धदीरं नेउमेनेला जलं
 रोगित्येतत्सर्वं डविंडुनामनेलं उर्ध्वकजं नृधुरो गेयुनाव
 तं नश्यं हितं चरे मूर्चास्वर्दिगदातराणां जठनिशा विष्णे
 क्लृप्त यद् वरं यजुरीराज्ज्वरदाहशीतशामनं तैलं नदभंग
 नः ॥ मूर्चामधुरसा स्वजिः स्वर्जिदारः गदं कृष्टं च
 रुगा मंजिष्टा जठर्लातिशा हरिद्रा विष्णुमुठी एभिः

कासोऽल्मादिषु च हितं इति वलात्तेलं वाद्याद्वाग्राभिसि
 सौठकराणां पथिदावग्निरुक्कश्रीराठैमूठानिलचलगुद
 जिवादिः पयोऽन्वासनेतं विविश्यन्त्योऽश्रुतिरुजिगुदेवंसे
 सागानाहपित्थाश्लक्ककृष्णात्पथिनिमलरुधिश्चोणिप
 थोरुसादे ७६ वाद्याहं प्रचारं मूलउग्रावचा मिश्रिपान
 पुष्पा सठीकचूरेः कराणां पिप्पली यक्षीयक्षीमधु दारु
 देवदारु अग्निविभ्रक्तः रुक्ककृष्ण श्रीविल्वं राठमदन
 फलं एभिः कल्कीकृतैः द्विः पयः द्विः पुणोदीरेसिद्धं भव
 वासनं योग्यत्वात् अनवासनेतेलं मूठानिलचलगुदवा
 नान् त्रयनिविंविती प्रवाहिका अर्निमूलं गुदश्रानि
 गुदस्रावः गुदरुक्कगुदव्यथा वक्षरागानाहोवक्षणावरो
 धः पिष्ठाश्रानिः पिष्ठाश्रवः रुक्ककृष्ण अस्त्यनि
 असत्यानं पुनः पुनः पुरीयप्रधानैः मलगुक्कमलावावरोधः

५२

51

क्रैतुदुच्यते तत्रैषां वराणां कुंभेऽयद्द्रोणीः सूत्रमिधु
 सुसारास्तारसनामिशिशानपुष्पासु रदेवदसु बलावाद्या
 लकः यष्टियष्टीमधु सिक्ताकटुका अरुणाभाजिता
 मसाम्रश्यागंधा रुक्मकटु कोनीरेणुका अहोमसु
 तिनिरीहरिद्रादय नलदमासी उशीरसेव्य पद्माक्षः प
 न्नकः शीतचंदन त्वचलवंग त्वक् रिपुघ्नोरकः तरु
 तरु तन्त्रो वंजलः पुंड्रपुंडरीक एभिः कल्पाकृतैः ल
 तातिलाद्यैश्च मण्डकं सिद्धं गन्धदोहितं चलोवायुः गद्
 द्रोराजयक्ष्मा लादातिलानि निभाविनाम्ना व्यवहारः
 शतिलादातिलं वा त्रोगं छिन्नासस्ताक्षरबलासारिणी
 शैथकाश्वाकल्काश्चैः ययसिपवनम्नानितिलानि चाष्टौ
 ७६ छिन्नागदूची सस्तारसना दुरोवाहुरः वरीशानाव
 री बलावाद्यालकः तगरिणी प्रसारिणी शैथः ऊरुदः अश्वा

वरी

कल्कीकृतैः चतुर्ष्वद्वयं वदुःखं कदरं वदुःखं दधि रसः
 सप्तसदधुश्च तत्र नमिन्त्येकं एवं सिद्धं च तल्लतल्लस्यंगात्
 जीराजिचरं दाहं शीतं च शमयति ७७ रक्तापित्तोत्पलहि
 मंजलागोरिकोरिष्टयष्टी लामडां भोदधिजतुदुषांभः
 पयः सूतकुंभैः मूर्ध्नि रात्रिभिश्च भुरवलायष्टि तित्ता रुणा
 शूलकोत्पद्यिने शान्तदोशीरपद्मादुशीर्मेः लातातेलोत्त
 चरिपुनरवीनम्रापुंड्रेष्वपात्रंगभैवालिज्वरचलगटेदुग्रहस्था
 लम्बाह रक्तामोजिष्टा पीताहरिद्रा उद्भलनीलोत्पलं हिम
 चंदनं बलावाद्यालकः देरिकंगिरिन्दर अरिष्टर
 कवीजः यष्टीयष्टीमधु लामडा लामडाकं एतेषां
 मंत्रः काप्यदध्यभा मन्त्रु जलस्योत्पलस्य रसः तुदुषांभः
 काजिकं पयः क्षीरं सूतं दुग्धं पुंड्रेष्वपात्रंगभैवालिज्वरचलगटेदुग्रहस्था
 सप्तसदधुश्च तत्र नमिन्त्येकं एवं सिद्धं च तल्लतल्लस्यंगात्

५२

५२

तिलीकालांजनी संननस्वोन्नतं भूमीभलान्तकः
 अवास्थितफलस्थिकासीसंक्तासं पदं पौंदरी
 कं मदयति धातुकीवाकुचीसंभराजीतिल्वकः राधुः
 नैल्लयेः समभोगेः शरणास्पदीजं सौरस्यदलं ललरी
 पत्रं अर्कं शुभं अर्कं भक्तान्नादित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्ना
 काकभक्तान्नादित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्ना
 नंदकः शौर्यकः एते द्विगुरोर्गदित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्ना
 लवराभ्यां दित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्नादित्यभक्तान्ना
 सन्निसिद्धिभिर्नीलवदोरेवसर्वैः कल्कीकृतैः अदोतेलां वि
 भक्तिममदुर्गादेमंधात्र्यं दकेन्नामलकारसे अयसिलोहपा
 अर्कतः सूर्यनामान् पचिन्नकतु पचिन्नकतु पचिन्नकतु
 रोगाः पलितादयस्तेषु हि वृद्धा लभ्येकपयः नृणां
 कडुलिहवि शरणापचोक्तं भाव्यो वराणां त्रयं कुरुते राहमे

 महा
६

अम्रगंधा एवंगडूच्यादीसप्रत्येकांकल्कलाभः ॥ १५ ॥
 तिसिद्धान्यष्टौनेलानिगुडूचमेलंरत्नातिलमित्यादिनि
 यवनधानिवातव्याधिराशामभवंति केशरुने कोपर्ष
 पल्लुनपुष्पजांबवाहिमश्यामरासगायोवरापीडोमरि
 करारासोनपल्लरागालीपंकनोत्यंजनेः मलाश्रासियक
 सीसपुंड्रमदयं नमवाकुचीनिलककेतुल्येर्धिः शरागदी
 जसोरासदल्लाक्षीष्टाकमानासुरैः ८० यष्टीभंगकुर
 दकोश्रशित्तिभिर्धेधाहनेलंमहानीलंधांशुद्वोर्कती
 वासिपचेडुंनरुधेकिशार्पिषु काश्मरीम्रीपणांमिजुनिः
 ककुमः तयोःकसमपुष्प जांधीजंबुफलं हिमचंदनं
 श्यामाश्रियंगुः अरुगामंजिष्टा अयोउरु वरात्रिफ
 ला पिंडीतकंमदनफलं अग्निमित्रकः करणपिष्यली
 असकोबीजकः उत्पलंपत्रकं मृगालंविशंपंकः कंदमः

३६

१५

५३

53

कमिरुडवीसपमिरुज्वरेषु ८३ ब्राह्मीव्रत्तमंडूकी रुक्
 कृष्टं वदियेठीमधु तिन्नाकडुकी इंद्रजः इंद्रजवः यदि
 रोगायत्री हृद्योवासा उशीरंवीररां रत्तमंजिष्टा पटो
 लंकुलकं छिन्नागडूची उग्रावचा पद्मकः पद्मकाष्टं
 ऐंद्रिंद्रवालाणी इंद्रजः कुटजः हिमचंदनं वृकीपाठावि
 षाम्भतिविषा पर्यटः प्रसिद्धः अरिष्टोनिंबः मूर्वामधु
 रसा गोप्योसारिवाद्यं भूतिंबः किरातः कुंभासिद्धज
 अग्निश्चित्रकः असतो वीजकः वरीशानावरी नि
 शेहरिद्राद्यं रोहिणीप्रसिद्धा शिशुशोफांजनः दंती
 निकुंभः त्रायंतीत्रायमाणा यासोदुरालभा विश्वंमं
 ठी आरग्वधः सम्याकः कमिहंविडंगं वरात्रिफला
 अद्योमुस्ताइंडुलेखा वाकुची अंबुवालकं अरुद्रो
 भलानकः एभिब्राह्मादिभिः कृतवाप्योविस्फोटकादिषु

हिमन्त्रिपिष्टेपचेत् ८२ ब्रह्ममंडुकीतसः अर्जुन
 यः अर्कदीरं शकुद्रसः गोमयसः कटुतेहं शशपित्तं
 लं एतन्मिश्रितं विशेषाविद्याप्रत्येकं विगुरोः कुं
 भादिभिः गोमूत्रेपिष्टेः कल्कीकृतैः पचेत् अर्द्धीकृता
 उधरांमरिचं शत्रिपुकुहरिद्राद्यं सरदेवदाक हि
 मंचंदनं मूत्रं तेलोप्राहारसादित्रयमिलितैर्नेलाच्च
 गुरांकार्य एतन्नेलमयः चोगंडमाहामहिहितं ८२
 इति शतश्लोकीचंद्रिकायां नेलाधिकारः पंचमः ब्राह्मी
 रुद्राय ध्याते नैर्द्रज खदिरवृक्षोशीररक्ताय देलिधिनाया
 पन्नकैर्द्राद्रिहमृकिविषायपर्यदारिष्टमूर्धः गोप्योभूतिं
 वकुंभाभ्यासतवरिति शिरोहिराणि शिशुदंतीत्रायंतीयास
 विद्याग्रधृमिह्वरादेडुलेखां वृत्तया अर्द्धोमूत्रेडराजी
 पुरेष्टयगष्टयकवामहाकायडक्तोविस्फोटमित्रजष्टव्रण

लिङ्गं रड्डेवान्नरत्नं विसर्प्यः मेहः प्रमेहः ज्वरस्तापः
 त्रैलोक्येशैर्यपासावदुरुदुविषविषाचमवृश्नीवहृत्मा
 व्याघ्रीयुक्दासुधान्याग्रमिशिवरिवलावेहरीविश्व
 पथ्यं ८४ छिन्नासम्प्राग्वधाश्चाक्षरयुतमनिलेसं
 धिमंजुतास्थिचामामुंडीदीप्यादिमुंढान्यतमजुरसाजा ज
 तुजं घाहन्तरो खलीपद्मान्तिरवर्तमपचनचलनेह्री
 पदक्रोशुशीर्षस्वापाशोर्गुल्लवधमर्दिनरड्डेनहनेका
 न्नहृदीजैरोगे ८५ शैर्यः कुरंदकः यासिदुरालभा अक्षि
 मुस्ता सपुरेण्डः वृषोवासा विद्यानिविद्या चव्यंचवी
 का वृश्नीकः पुनर्नवाहृत्मापिष्यली व्याघ्रीयुक्दह
 तीक्ष्णं दारुदेवदारु धान्यकं कस्तुरी उग्रावचा मि
 शिशानपुष्पा वरीशानावरी बलावाद्यालकः वेहरीवृद्धा
 सप्तभिषग्मुंडी पंथ्याहरितकीछिन्नागदूची सठीकधूरः

५५ जीकाइंद्रकटजः कदुः सशर्षः कवरी अजगंधास्तकस
 धाचिवाऽतिविषावदुकदुवदुखरां उग्रावचा जीरे
 ५५ जीरकद्वयं कौन्तीरेणुकाइंद्रजः इंद्रयवः फलंमदनफलं
 वृकीपाठा बेलाविडंगं हिंटरामठं एलाट्टटिः दीप्यो
 ज्जमोदादेव्यामहाविंवः तिक्ताकदुकः अरुः टिंडु
 कः एवः छाथः चलायिषुहितः चलोवायुः कवम्भ्या
 गुल्मोवातग्रंथिः मेहम्भतर्थाधानः प्रतिश्यापीनसः
 मेहः प्रैमेहः अशोडुर्नामा अल्पानिलोऽग्निमांघं
 कमयोजनवः रुजाभूलंआद्यानिलोऽरुस्तमः आध्मा
 वातपूरोगिदत्तं ज्वरस्तापः आमः आमदोषः हिंटरुनः
 काथायोगपत्तान् प्रतिवापत्तं मदनफलं नवमननिऽ
 हरेप्रयोगेपत्ते पूषतनशमनप्रयोगेऽक्तं च त्रयस्त्रिंशः
 दिमप्रोक्तावर्गान्निषुत्तलाभनंयुंज्यान्निधिधमन्यद्रव

दोषः आभाचूर्णां आभारास्तादिवरीत्यादिचूर्णां गुणं
 दीप्यादिचूर्णां दीप्यग्रंथिकसोत्पादितोक्तं मृद्धादिचूर्णं
 तुञ्जलवृषागोक्षुरकः त्रिफलानागरामृत्तयथोत्तरभा
 गवृद्ध्याश्यामाचूर्णांचित्तन्मममित्यत्रोक्तं इयमात्रवृद्ध
 दारकः हरीतक्यदाधात्रिभिः प्रसिद्धा त्रिफलाक्रमादिनि
 त्रिफलाया भागवृद्धिक्रमः त्रिधेकभागाः पवनदाधात्री
 रागंधातुकीनां क्रमवर्हितांतां पित्रे भयात्तामलकीमवा
 तांतन त्वक्फेनधात्र्यभयाकालिगौरित्युक्तं एकादुरीत
 कीरीयादाबिबलविभीतकीधात्रीफलंतुचत्वारि त्रिफले
 यंप्रकीर्तना मूर्वा भागीद्वकद्वकवरीस्तुविषाघटकटे
 प्राजीरि कोनीद्वजफलरुकीवेल्लहिखिलदीप्यीदृक्कातिनी
 रउचलकफोगुल्लमेदप्रतिश्यामिलशोण्यानलकुमिरु
 जाद्यानिलाध्माज्वरामे ८९ मूर्वामिधुरसा भागीकिं

नांनवभिः कर्त्तव्यैश्चर्यादिभिर्नैष्योऽन्यः एवतिस्तन्निरुपादि
 ५६ ब्रह्मिः अधोगतिपवनेविशेषान्नाह्नः रुक्मस्तं गुल्फो
 वानग्रंथिः अर्शोऽनुत्तमिमाग्रशमा अशुमरी च ध्यामिन्त
 ५८ वृद्धिः ग्रहणीग्रहणीदोषः सर्वांगपवनः सर्वांगवानः
 द्वादशपद्मकवृद्धिजीवननृगाष्टंगपद्मिपुंद्राम्रनास्तंभः
 प्रीणातवृष्यवृहन्मरुप्तिप्रणपुजीवनः द्वादशवृद्धि
 का पद्मकपद्मकाष्ट वृद्धिः प्रसिद्धा पुंद्रप्रपाठरीक
 अमृतागङ्गी एवावृत्तायः सत्यदीरवर्द्धनः प्रीणा
 नन्दविकारः वृष्यः मुक्तप्रदः ब्रह्मापुष्टिकारः मरुत
 पित्तप्रणपुनवानपित्तघ्नः जीवनः आयुः करः 'निंवावृद्ध' भू
 शांतिदाविभवकागानिर्नोऽज्ञालोच धर्मधर्मनंदाकविप्र
 लापकसनन्धासोयसर्वज्वरे भूनिबन्धिरान्ननिक्तः
 अदोमुत्तादशांघ्रिर्दशमूलदारुदेवदारुः इमवस्यमभ्या

जलदयोगिके मित्रि दारुध्रिनाम्बगंधाग्वधमदन
वलाहस्यपंचाहिरास्ताहाम्रिवपालिकं विःसदिरुससति
लव्याठकेष्टांशशेषं त्रीतादोद्विंदूजोग्रासिशीकराह
पुष्यायष्टिकर्षेर्निकहीरुगुल्माशोश्मवधर्मग्रहशिख
पवनसर्वगोधोविशेषान् ८ दारुदेवदारुः धिन्नाग
इचीअश्वान्नाम्बगंधा आग्वधःशम्याकःमदनमदन
फलं वलावाद्यालकः ह्रस्वपंचाहिः ह्रस्वपंचमूलराता
स्तनोहम्रिवपुनर्नवाएनत्सर्वपालिकप्रत्येकपलप्र
मारां सदीकचूरिःरुवोरंडःएनत्तद्वितयन्त्रिःप्रत्येकत्रि
पलप्रमारां सलिलघाठके आठकद्वयप्रमाराणोउदके
निःकृष्यअष्टांशशेषं कर्तव्यं त्रीप्रियंगुःतादीसोमं
अव्दामुस्ता इंदुजःइंद्रयवः उग्रावका मिशिशतपुष्या
करागविष्यलीहपुषाविपुषा यष्टियष्टिमधु एवानवा

५३

57

अनाधिरोक्तिः शिरःशूलः ॥ ५३ ॥ युष्माकं पितृव्यकटफलान्तरं
 स्वरभागवद्विष्णुभाषायाः काशः श्वासः श्वेतरोमः
 चक्षुःकर्मभूतसिपाध्यानिर्गोचरे ॥ ५४ ॥ मृगीलाघातः
 गी उग्रावचा पर्वटः प्रसिद्धः कटफलः नृपरोक्तिः
 विष्णुदेवदात भार्गीपंथी अदोमुखा विष्णुदेवदात
 भवाहरीनवी अह्लाकस्तवरी एवः कायः काशदि
 मुक्तिः काशकलनं श्वासः श्वेतः श्वेतः श्वेतः
 रवरोगः उचरत्तायः चलोवायुः कफः श्वेतः
 निर्गोचरः कुदयर्निः कुदिप्लंयाध्यानिः पापः
 ह्यं शोफः श्वेतः पय्यः श्वेतः श्वेतः श्वेतः
 कर्णान्तिरामि पय्याहरीनवी ग्रंथिपिप्यलीरुतं अदोमु
 त्ता त्रिजनेकटका अर्धधः शंभुः एवः कायः
 अमितादिबुद्धमंदोवेतिनः अनिमोवायुः कफः

पिप्पली त्रिफलाकडुका इंदुजः इंदुयवः अत्राकलंबरी
 डोवधं मुंठीएवः कायः मूछादिपुनः सन्निपाते हिताः
 ५ मूछसिंहोहः तंद्रीप्रमीलिका अतचिरतोचकं अलापो
 अन्यथा भावरां कासकसर्ग आसः घसत डोवोदाः
 सर्वजः सन्निपातः मेदोदुग्धुल्लविद्रुधनिलककली
 सेनो विद्यालयग्निर्यो न्या प्रोप्रीदमिद्विदितवत्त
 वरिशिशुमय्यो करंजी विद्यागिनिबन्धी आगिभिज
 मय्यो यो जिरं वयं व्या ह्यो व हरी दयं यी विद्वत्त
 कशः नूतमिधुरसा अगहः वरया सिद्धुल्लः वरीशुलाव
 गिशिशुः प्रोप्री अगहः मय्यो वरिणी वरं करंजी करंजदय
 एवः कायः मेदुधुल्लविद्रुधनिलककली मेदुधुल्लविद्रुधनिलककली
 १० अतुल्य अगिनिबन्धी गुल्लोपायः विद्वत्त
 मय्यो यो जिरं वयं व्या ह्यो व हरी दयं यी विद्वत्त

नि-

५६. ६०
 ग्योक्ताप्यः हिध्मादिबुहिनः हिध्माहिध्मा स्वासलक्षस
 न उध्चिलनुदावर्न कसनंकासः पीनतः प्रासिघ्रा हिं
 गुस्वर्जिन्त्रिकटुकावभूयोक्तेरैरामगुल्मानाहानीराज्वे
 ररुजियेवेरंडभ्रंटीदशांघ्रिः ८५ हिंउरामठे खर्जुं स्व
 र्जिकक्षारः त्रिकटुबोयं यवभूयवक्षारः ९५ करं९५ कर
 मूलं एभिभ्रंतीहिनेसहितः यवेरंडभ्रंटीदशामूलकाप्यः
 आमादोहिनः आमः आमदोयः गुल्मीवान्तयाथिः
 आनाहामहादरता आजीर्णः विष्टंभः ज्वरस्तापः रु
 कभूल ८५ कासश्वासज्वरा ल्म-कुचिकफामेसपा
 श्वान्निपिने व्याघ्रीविश्वामृता ९५ करमिहसकाणां आ
 विसान्निप्रतिष्य व्याघ्रीकटुकारी विश्वंभुंटी अमृता
 गडूची ९५ करं९५ करमूलं एकांकाप्यः कासादोहिनः
 कासः कसनं स्वासः श्वसनं ज्वरस्तापः अहुरग्निमांघं

काथः गर्भिणीस्तनिकाससहजेसार्वसामेचानिसारेज
 रेचहितः व्याघ्रोभुवामृतास्थिरेदुरकीशान्दकफाः
 न्यज्वरे व्याघ्रोवहनीद्वयं भुंठीविष्वं अमृतागदूचीः
 स्थिरेशालिपरीहिंष्टीपरीचिदुरोगोदुरःकिरात्रो
 भूनिः अदोमृता एवःकाथः कफानाज्वरेवात्रापि
 नज्वरेहितः व्याघ्रीधात्रमृतादृभुंठीसकरागदोदृज्वरे
 वासमे ८४ व्याघ्रीकंटकारीधात्रीममलकी अमृताग
 दूची अदोमृता भुंठीविष्वं एवःकाथः पिष्यलीमधुभ्यां
 सहितः असमज्वरे विषमज्वरेहितः * शोथ उलभृष्टंगी व्या
 घ्रीपटुगणावराव्योषभागीसमूलेहिंष्टमाश्वातोईचलक
 सनेपीनसेविष्वभाग्यो भृंगीककटभृंगी व्याघ्रीकंटका
 री पटुगरागोलवरापंचकं वरात्रिफला व्योषत्रिकड
 कं भागीफंजीमूलं एभिः स्फुरीकितैः सहितः भूठीभा

गुडप्रसिद्धः लभिः सहितः तिलकायः स्तोमाः
 शोतेरक्तपित्तवहिनः विश्वं हि चोषधकचकवात्रस्यै
 मवानाग्निजीरोः विश्वमूठीहिगुरामठं ओषधं मुंठी
 रुच कंसोवर्चलं एभिर्गुणैः मुंठीकायः मूत्रमवानमूला
 जीरोवहिनः मूठीचिन्नावदविवमनिसक्त्यदादामेग
 हराय मुंठीविश्वं चिन्नागदूची मूत्रोमुला विद्यानिर्वि
 या एयः कायः अनिसाराग्निमाद्यदोषे - नगहृदि
 गृहणीदोषेहिनः रास्ताचिन्नावधकचकवात्रस्यै
 निविाने रास्तासता चिन्नागदूची ओषधं मुंठी रुचरे
 ङः सरंदेवदाकः एयः कायः सामेसर्वगवानेहिनः ६९
 शोफे मुंठी किरानेजरगावकिनिशाव्याधिपंचोपप्रसा
 दैः मुंठीविश्वं करानेजामसेतंजससांजीरकं रुकीपाठानिशा
 हरिद्राव्याघ्रीकंठकारी पंचोषणं मंचकोलं मूत्रोमुला

मरु - युः अ - - रसेचकं कफ श्लेष्मा आमः आम
 दोषः पाश्वात्तिः पार्श्वशूलं पि - मा - - - - का
 प्यः आदिः आघातान्नयाणां व्याघ्रीविष्यामृताणां
 काप्यपिष्यलीचूर्णसिदिना पूर्वोक्तैस्त्वैव रोगेषु सशूल
 प्रतिशमायेषु हितः पि - - रदरे - - सहमधुतनारो घृट्
 वाजाटरूपो द्राक्षादादीनि राजाद्रपमृत्तमधुयवारा मुखस्य
 मुखान्नैर्हित - - राष्ट्रः रसजं रसाजनं मधु - - - -
 यगु रोध्र - - क - - सहितः अटरूषकायः रक्तपित्ते
 अटकदरे च हितः इ - - - दिद्राक्षामहिष्मघट - -
 हरिद्राधिरात्रिफला ज्ञानीमालनी अमृतागदुची मधु
 प्रसिद्धा - - वासोदुरालमनः - - कायोमधुतासो हितमु
 खस्थितो मुखरोगो हितः भार्गीव्योषा ज्यगुडानिलवा
 पुष्पजांशोस्त्रागल्सा भार्गीफंजीव्योषा त्रिकटुकं आज्य

६२

62

रीयरजनीसेलारुगाश्रीननिर्गुडीशेलुविवेचनोयध
 रुकीनित्तावृगोपीद्रुजं मूर्वात्तितासरंपयस्यविमलेहि
 धमासमृंगीवृडीवदाप्रकारकोलमंजुवृहतीदुग्मसपथ्या
 करागः १०० शीखिरागीरुनमिदं पालिंदी त्रिवृत्त सवहा
 नाकली श्रीरीयः भूकनरु रजनी निशा एलावृटिः
 नागकेसरं अरुगा माजीवृ श्रित्तंचंदनं निर्गुडीसिं
 धुवारः शेलुः स्नेह्यातकः एतेषां क्वाप्योविवेहितः अ
 मृता गडूची डोयधं मृंठी रुकी पागत्तिताकटकी
 अब्दो मुस्ता गोपी सारिका इंद्रजं इंद्रयत्तः मूर्वामधुर
 सा नित्ताकिरातकः सरदेवदारु एतेषां क्वाप्यः पय
 सिडुष्टेस्त्रीत्तम्ये इरितः सत्येदीरवृत्तिकरः हिधमास
 मृंगीकवोटः टंजी शवीकचूरः वंदाकामवृत्तः प्रखर
 मूलं कोलमज्जा वदरीबीजं वृहतीयुक् वृहतीधयं वातो

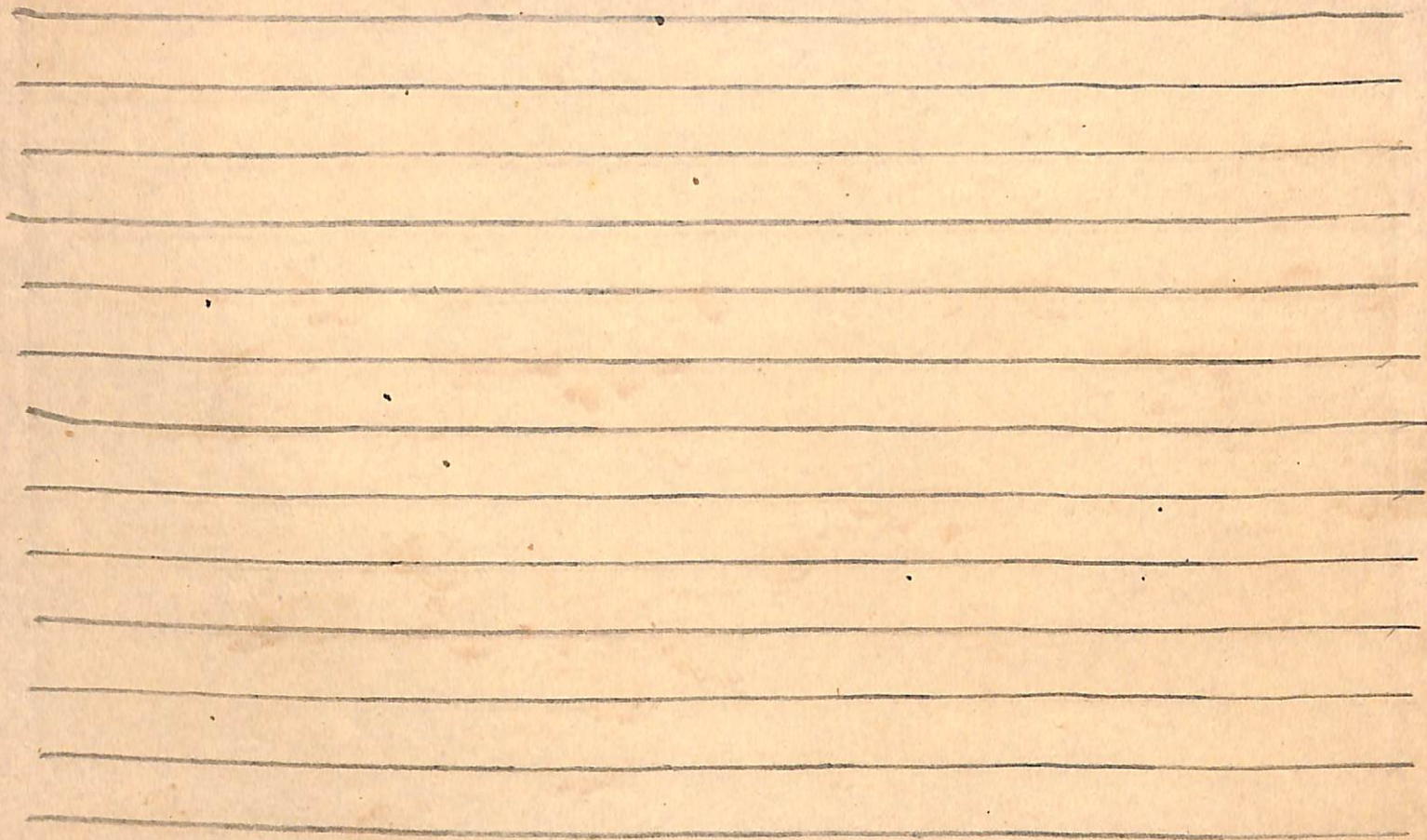
एभिर्गुणैः शुद्धीकृततयोः कायः शोफेहितः श्वित्रे
 फलवृक्षवत्त्वं सुगुणमलपुञ्जं फलपुष्पाकोटुं वर्णकाञ्चलो
 विभीतकः तयोर्वत्त्वत्कतत्कायः गुडेन वा कुत्रचीह
 र्गेन सहितः श्वित्रेहितः गुग्गुलुसुव्रयोग्याङ्ग्या
 त्रिफलान्नतत्कायो गुग्गुलुसहितः व्रणोहितः चूर्णः मे
 हेप्रमेहेहितः अथ मधुना मालकी कायः मेहघात्रेति
 पीतामेधुरेयमेधुना मोतिसारे ज्वरास्टक् मूले छिन्नाक्षुरा
 दग्रीयवरुवरजः कांजिकां चिन्नपय्या एतं आमलकी
 घात्री पीता हरिद्रा मधुनोदतं ताम्बासहितः घात्रीका इ
 यः प्रमेहेहितः अथ मधुना छिन्नागुडची क्षुरा गोक्षुरः
 अदोमुस्ता श्रीवालवित्त्वं यवलीला जूकः रुक्मरे
 डः एतेषां चूर्णेन सह कांजिकेन चिन्नापय्या मधुना ली
 टाभाति सारे ज्वरास्टक् मूलेहितः एतं पालिंदीसवहाशि

६३

63

लिमंइनभरोन्त्तोत्सवेयश्चशोगायंनित्रिदशोगनाः
 कलरागाङ्गभिरत्नमस्तौ चक्रोचंद्रकलाउगापिनशत
 श्लोकीपदाहासितानत्रैलोक्यमहाकवीद्रः नलथवाः
 श्रीवोपदेवः कविः ४ इति श्रीवोपदेविविरचिताश
 तश्लोकीनिब्यामिः संपुत्रायनिका मधुकापिप्यातिम
 लनुत्तावासागुडचीपिचुन्मदाकि सयासै शरीनी
 तौमधुपुनः पिवनः कयायोहारिद्राकास्वरमस्तौविनि
 हतिशीष्य वालैकाप्रोटमध्याचिभिरप्यगुरीनाधी
 रधीरोमयत्तैः चैनज्येष्टाकानिष्टेदिरापिपरवधूकूट
 चैकासामान्यावोडशैवंतदनुवसुगुरागाखांडिमाद्य
 दृभेदैः श्रेष्ठमध्याधमास्तास्त्रिशतमनरशी -- भ
 दाष्टगाद्या न प्रगांश्चिफलादारीलवरागचित्रकता
 लीसिच

इरा लभा पय्या हरीतकी काणा पिप्पली एतेषां कायः
 हिष्णायां हिनः इति श्रीवोपदेवकृतो शतश्लोकी व्याख्या
 ने हृदयप्रबोधे काथाधिकारः षष्ठः कफशोतपित्तद
 हतसन्निनेरूक्षमिन्नियन्निदेवीकोपस्य प्रवरमिति साधा
 रणमदः विमृश्य वाचीनां मलवलपुत्रिस्थानवसनीः प्रयो
 ज्यं भेषज्यं त्वधिगतशतश्लोकीभिः १ दोषान् हृदयान्त
 वलवयः कालदेशानवस्थाः सत्त्वसात्म्यप्रकृतिमसहाद्यः
 परीक्ष्य प्रपुंक्तं रोगेयो गंभिरगन्तलसत्तस्य सिद्ध्यन्त्यमी
 एतस्मादेशालावितपटित्ताधीरधीभिर्निबोध्याः २
 देशान्तरवदामरटवरमनः साध्याभिधानं महास्यानं वेदप
 दसदप्रजगसाग्रायाः सत्त्वाधिजाः नृन्नाम्पुधाने प्र
 के - नविधौ दोषौ च विद्ये क्रमाच्चक्रो विषयस्तनल
 योक्तानि मिनि श्रीवोपदेवः कविः ३ कलासात्वलम

66